

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Β΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση»

Συγγραφή: ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΜΠΟΤΕΛΗ

Εφαρμογή: ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΤΖΑΦΛΕΡΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση

Εφαρμογή σεναρίου

Χρυσούλα Τζαφλέρη

Δημιουργία σεναρίου

Στεφανία Μποτέλη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

1ο Γυμνάσιο Αλμυρού

Χρονολογία

Από 12-02-2015 έως 03-04-2015

Διδακτική/θεματική ενότητα

5η ενότητα: Συζητώντας για την εργασία και το επάγγελμα.

4η ενότητα: Μέρος Γ' , Συνοχή ευρύτερου κειμένου.

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής ζώνης

Ιστορία

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Χρονική διάρκεια

14 ώρες για το μάθημα της Νεοελληνικής γλώσσας.

10 ώρες για το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας.

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας με διαδραστικό πίνακα και σύνδεση στο διαδίκτυο και εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: edmodo (η συντάκτρια προτείνει το wiki).

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Το σενάριο προϋποθέτει:

- Τη χρήση βιντεοπροβολέα ή διαδραστικού πίνακα για την προβολή βίντεο κατά την εισαγωγική φάση και την προβολή της παρουσίασης.
- Εξοικείωση των μαθητών με την επεξεργασία διαδικτυακών πηγών.
- Εξοικείωση μαθητών με τη χρήση του edmodo.
- Εξοικείωση μαθητών με τη χρήση του προγράμματος παρουσίασης.
- Εξοικείωση του εκπαιδευτικού και των μαθητών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη. (Κρίνεται όμως απαραίτητη και η συνεργασία των μαθητών ανά ομάδα και εκτός σχολικού χώρου).

Το σενάριο στηρίζεται

Στεφανία Μποτέλη, Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση, Νεοελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

-

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κατά την εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου οι μαθητές και οι μαθήτριες προετοίμασαν και παρουσίασαν στην τάξη με το πρόγραμμα παρουσίασης Microsoft Office PowerPoint μια έρευνα με θέμα «Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση». Για τον σκοπό αυτό στο πλαίσιο των ομάδων τους και με βάση τα [φύλλα εργασίας](#) που πρότεινε η συντάκτρια του σεναρίου και στα οποία πρόσθεσα κάποιο [επιπλέον υλικό](#) (βλ. ενότητα Κείμενα, άρθρα 24, 25, 26) οι μαθητές διερεύνησαν τους ιστορικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς λόγους που ώθησαν τους Έλληνες στη μετανάστευση σε διάφορες φάσεις της ιστορίας τους μέχρι σήμερα επισημαίνοντας κυρίως τη στενή σχέση που συνδέει το φαινόμενο της μετανάστευσης με την ανεργία και την εξεύρεση εργασίας σε μια άλλη χώρα με σαφώς καλύτερες συνθήκες ζωής.

Στη συνέχεια κάθε ομάδα, με βάση το υλικό που συγκέντρωσε και τα κριτήρια προσχεδιασμένου προφορικού λόγου που είχαν τεθεί στην ολομέλεια, δημιούργησε τη δική της παρουσίαση που προβλήθηκε στο διαδραστικό πίνακα της τάξης. Η παρουσίαση βιντεοσκοπήθηκε και οι μαθητές αξιολόγησαν την όλη προσπάθεια (βλ. *Τεκμήρια*, αξιολόγηση).

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Γενικά το συγκεκριμένο σενάριο, σύμφωνα με τη συντάκτριά του, κινήθηκε σε δύο άξονες, που ήταν από τη μια πλευρά η καλλιέργεια της κριτικής εγγράμματης πολιτεότητας (citizenship) των μαθητών και από την άλλη η καλλιέργεια του σχολικού λόγου, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η σχολική τους πορεία (Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012: 29-30-31). Πιο συγκεκριμένα, μέσω του συγκεκριμένου σεναρίου οι μαθητές διερεύνησαν ένα σύνθετο φαινόμενο, όπως αυτό της μετανάστευσης, στο

πλαίσιο του σχολικού τους μικρόκοσμου και έτσι κατανόησαν καλύτερα τη σύγχρονη πολυσύνθετη κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα. Για τον σκοπό αυτό εξοικειώθηκαν με τα γλωσσικά εκείνα εργαλεία που τους βοήθησαν μέσω της πρόσληψης, κατανόησης και παραγωγής διαφορετικών κειμενικών ειδών να διερευνήσουν πτυχές του σημερινού σύνθετου κόσμου και να κατανοήσουν την πραγματικότητα, γεγονός που στο μέλλον θα τους εξασφαλίσει την πλήρη και κριτική συμμετοχή τους ως πολιτών στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι.

Για την εκπλήρωση των παραπάνω στόχων οι Τ.Π.Ε. διαδραμάτισαν ουσιαστικό ρόλο και ως μέσα πρακτικής γραμματισμού (κατανόηση και παραγωγή λόγου σε ηλεκτρονικό περιβάλλον) και ως ένα νέο επικοινωνιακό περιβάλλον που έχει τις δικές του ιδιαιτερότητες και που επιτρέπει την επικοινωνία των μαθητών με τον έξω κόσμο και την κοινωνική πραγματικότητα. Παράλληλα, βέβαια, με τη χρήση των Τ.Π.Ε. οι μαθητές υιοθέτησαν μια κριτική οπτική και όσον αφορά στη χρήση και επεξεργασία διαδικτυακών πηγών και όσον αφορά στη χρήση των ηλεκτρονικών περιβαλλόντων για πρόσληψη και παραγωγή κειμένων.

Με βάση τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι το παρόν σενάριο σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε με τη λογική ότι η διδασκαλία δεν είναι μια ουδέτερη διαδικασία αλλά μια βαθιά πολιτική επιλογή (Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012: 52). Στηριγμένο παιδαγωγικά κατά τον σχεδιασμό του στο σχήμα του ρόμβου (Κουτσογιάννης 2012: 7) έχει σκοπό τη δημιουργία συγκεκριμένου τύπου εγγράμματων υποκειμένων. Οι μαθητές δηλαδή με τις διδακτικές πρακτικές που υιοθετήθηκαν από τη διδάσκουσα δεν περιορίστηκαν στην κατάκτηση μόνο του κλασικού γραμματισμού αλλά και του κριτικού και του ψηφιακού γραμματισμού που τους καλλιέργησαν δεξιότητες ώστε στο μέλλον να λειτουργούν ως ενεργοί πολίτες. Γενικά, το σενάριο εφαρμόστηκε εντός του πεδίου της Θεωρίας της Εμπλαισιωμένης ή Εγκαθιδρυμένης Μάθησης, οργανώθηκε δηλαδή γύρω από την επίλυση ενός αυθεντικού προβλήματος, που είναι η παρουσίαση μιας έρευνας με συγκεκριμένο θέμα (τη σχέση που συνδέει την εργασία με τη μετανάστευση των Ελλήνων). Επίσης, κατά την εφαρμογή του το

σενάριο βασίστηκε στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο, δεδομένου ότι οι μαθητές συνεργάστηκαν σε ομάδες, διερεύνησαν, συζήτησαν και κατέληξαν σε συμπεράσματα ως ομάδες και μέσα από τη συνεργασία αυτή δημιούργησαν το τελικό προϊόν (παρουσίαση).

Τέλος, η μέθοδος που ακολουθήθηκε κατά την εφαρμογή είναι συμβατή με τις ανάγκες του Νέου Σχολείου: ανακαλυπτική-διευρευνητική, στηριγμένη στη συνεργατική μάθηση, με το δάσκαλο σε ρόλο οργανωτή και εμπνευστή. Αξιοποίησε σε μεγάλο βαθμό την ομάδα και τις θεωρίες μάθησης του εποικοδομισμού, σύμφωνα με τις οποίες η μάθηση ορίζεται ως διαδικασία παραγωγής γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές αλλά και τις κοινωνικοπολιτισμικές προσεγγίσεις σύμφωνα με τις οποίες η μάθηση είναι αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης και συμμετοχής σε κοινωνικές ομάδες. Τέλος, κατά τη συγκεκριμένη εφαρμογή οι μαθητές εξασκήθηκαν στην κατευθυνόμενη ανακάλυψη, στην ενεργό συμμετοχή, στη συνεργασία, στην κριτική σκέψη, στην οργανωμένη δουλειά και στην τήρηση καθορισμένων χρονικών ορίων.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- Συνειδητοποίηση από τους μαθητές του διαχρονικού και ιστορικού χαρακτήρα της μετανάστευσης.
- Συνειδητοποίηση από τους μαθητές της σχέσης συνεπαγωγής των φαινομένων της ανεργίας και της οικονομικής ύφεσης με το φαινόμενο της μετανάστευσης.
- Συνειδητοποίηση από τους μαθητές της στενής σχέσης που συνδέει το φαινόμενο της μετανάστευσης με τη διαχρονική προσπάθεια του ανθρώπου να αναζητά καλύτερες προϋποθέσεις για την επαγγελματική του ανέλιξη και καλύτερες συνθήκες ζωής.

- Συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών των προεκτάσεων της μετανάστευσης (δημιουργία πολυπολιτισμικών κοινωνιών), γεγονός που συνεπάγεται την αποδοχή εκ μέρους τους της πολυπολιτισμικότητας.
- Ευαισθητοποίηση των μαθητών, έτσι ώστε να αναπτύξουν τα αντανakλαστικά τους απέναντι σε διάφορα κοινωνικά προβλήματα και τη δυνατότητα αναστοχασμού για τα τρέχοντα προβλήματα που έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα (παγκόσμια οικονομική ύφεση και μετανάστευση πολιτών φτωχότερων χωρών σε χώρες με περισσότερες επαγγελματικές ευκαιρίες).
- Συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών του παγκόσμιου χαρακτήρα και της πολυπλοκότητας των κοινωνικών προβλημάτων και της πολυφωνίας ως προς την προσέγγισή τους.
- Συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών ότι οι πρόγονοί τους υπήρξαν και οι ίδιοι μετανάστες με αποτέλεσμα την απόρριψη εκ μέρους τους ρατσιστικών θέσεων σε σχέση με οικονομικούς μετανάστες που εργάζονται και διαβιούν στην Ελλάδα.
- Ενεργητική και κριτική στάση απέναντι στα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, έτσι ώστε να μπορούν να ερμηνεύσουν με αντικειμενικό τρόπο διάφορα κοινωνικά φαινόμενα.
- Ανθρωπιστικές αξίες, όπως ο σεβασμός της διαφορετικότητας και της πολυπολιτισμικότητας.
- Καλλιέργεια νοοτροπίας ανεκτικότητας.

Γνώσεις για τη γλώσσα

- Εξοικείωση μαθητών με την έννοια της μονοτροπικότητας, της πολυτροπικότητας και της υπερκειμενικότητας και με την παραγωγή μονοτροπικών, πολυτροπικών, υβριδικών κειμένων.
- Εξοικείωση μαθητών με τα γενικά χαρακτηριστικά, τη δομή και το ύφος του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου.

- Συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών της στενής σχέσης που συνδέει την οργάνωση και συνοχή ενός κειμένου με την αποτελεσματικότητα και την καλύτερη κατανόησή του.

Γραμματισμοί

Κλασικός γραμματισμός

- εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση συνδετικών λέξεων/μεταβατικών φράσεων που εξασφαλίζουν συνοχή στα κείμενά τους.
- Παραγωγή προσχεδιασμένου προφορικού λόγου μέσα σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο.

Νέοι γραμματισμοί

- Αξιοποίηση των ψηφιακών πηγών για την παραγωγή κειμένων (ανάπτυξη δεξιοτήτων επιλογής και αξιοποίησης πληροφοριών στο διαδίκτυο).
- Αξιοποίηση του edmodo για συνεργασία εκτός σχολικής τάξης.
- Εξοικείωση με τη λογική πολλαπλών σχεδιασμάτων που επανεξετάζονται και αξιολογούνται διαμορφωτικά και από κοινού μέχρι το στάδιο της τελικής επεξεργασίας και της τελικής παρουσίασης του υλικού της έρευνας.
- Εξοικείωση με το Πρόγραμμα Παρουσίασης (Microsoft Office Power Point) για την εύληπτη και πολυτροπική παρουσίαση του υλικού.

Κριτικός γραμματισμός

- Διαμόρφωση κριτικής στάσης απέναντι στο διαχρονικό φαινόμενο της μετανάστευσης και σύνδεσής του με τη σύγχρονη πραγματικότητα.
- Συνειδητοποίηση των διαφορετικών λόγων που μπορούν να οδηγήσουν τους ανθρώπους στη μετανάστευση (προαιρετική/ αναγκαστική/ βίαιη) και των ποιοτικών διαφορών που παρατηρούνται σε διαφορετικές φάσεις μετανάστευσης ανάλογα με το ιστορικό και κοινωνικοπολιτικό γίνεσθαι.
- Συνειδητοποίηση ότι τα κείμενα αποτελούν προϊόντα κοινωνικών παραγόντων και κοινωνικές πρακτικές μέσω των οποίων οι συντάκτες τους αλληλεπιδρούν

με το περιβάλλον τους.

- Εξάσκηση στην κριτική ανάγνωση κειμένων από διαφορετικές πηγές (ντοκιμαντέρ, άρθρα εφημερίδων, λογοτεχνικά κείμενα) καθώς και κριτική ανάγνωση εικονικού υλικού (φωτογραφίες, εικαστικά έργα).
- Συνειδητοποίηση της σχέσης συνεπαγωγής που συνδέει την ανεργία με τη μετανάστευση και τη μετανάστευση με τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη δημιουργία στερεοτύπων και τον ρατσισμό.
- Συνειδητοποίηση ότι το διαδίκτυο είναι ένας ψηφιακός χώρος κοινωνικού προβληματισμού όπου διοχετεύονται και σχολιάζονται πλήθος πληροφοριών αναφορικά με διάφορα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα.
- Καλλιέργεια κριτικής στάσης απέναντι στο διαδίκτυο και στην αναζήτηση πληροφοριών από αυτό για την αποκρυστάλλωση προσωπικής γνώμης αλλά και για την τεκμηρίωση του λόγου.

Διδακτικές πρακτικές

Με βάση τις διδακτικές πρακτικές που εφαρμόζονται στο συγκεκριμένο σενάριο επιδιώκεται οι μαθητές να αναπτύξουν:

- Τη δεξιότητα της συνεργασίας με τα άλλα μέλη της ομάδας τους.
- Τη δεξιότητα της αυτενέργειας μέσα από την ανάληψη πρωτοβουλιών.
- Ευχέρεια στη στοχευμένη αξιοποίηση των πηγών και των οδηγιών των φύλλων εργασίας, προκειμένου να οργανώσουν και να παρουσιάσουν με αποτελεσματικό τρόπο την παρουσίαση της έρευνάς τους.
- Υπεύθυνη στάση απέναντι στον εαυτό τους και στους συμμαθητές τους, καθώς και από τη δική τους συμμετοχή εξαρτάται η επιτυχία του τελικού έργου.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφόρμηση για την εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου αποτέλεσαν τα θέματα της 5ης ενότητας της Νεοελληνικής Γλώσσας της Β΄ Γυμνασίου που αφορούν στην εργασία και το επάγγελμα καθώς και η ενότητα των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Β΄ Γυμνασίου που αφορά στην αποδημία. Επιπλέον ως αφόρμηση λειτούργησε το γεγονός ότι στο τμήμα που εφαρμόστηκε το σενάριο υπήρχαν τρεις μαθητές, παιδιά οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα, που κατά καιρούς βίωναν ρατσιστική συμπεριφορά εκ μέρους συμμαθητών τους που αφορούσε στη χώρα καταγωγής τους. Έτσι θεώρησα πως, αν εξετάσουν το θέμα της ελληνικής μετανάστευσης σε βάθος χρόνου, και αυτά τα παιδιά αλλά και οι υπόλοιποι συμμαθητές τους θα ήταν σε θέση να συνειδητοποιήσουν πως η μετανάστευση είναι ένα διαχρονικό και παγκόσμιο φαινόμενο που συνδέεται στενά με το δίπτυχο ανεργία–εξεύρεση εργασίας και πως δυστυχώς ρατσιστικά φαινόμενα πάντα εκδηλώνονταν με διάφορους τρόπους σε βάρος των μεταναστών. Με αυτόν τον τρόπο προσδοκούσα οι μαθητές να μπουν στη θέση του μετανάστη, να καταλάβουν την ψυχосύνθεσή του, να ευαισθητοποιηθούν και να απορρίψουν ρατσιστικές συμπεριφορές και ρατσιστικά πρότυπα απέναντι στους οικονομικούς μετανάστες που ζουν σήμερα στην Ελλάδα.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο, όπως επισημαίνει και η συντάκτριά του, συνάδει με το [Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Γυμνάσιο](#) (2011), καθώς ως προς την κατανόηση προφορικού λόγου οι μαθητές αναπτύσσουν στρατηγικές ακρόασης για την αναζήτηση συγκεκριμένης πληροφορίας, διακρίνουν τα γλωσσικά και υφολογικά χαρακτηριστικά μιας ερευνητικής εκπομπής με κοινωνικό θέμα (ποσότητα και οργάνωση πληροφορίας, γραμματικές, λεξιλογικές και υφολογικές επιλογές) και τη σχέση τους με το πλαίσιο επικοινωνίας και το κειμενικό είδος. Επιπλέον, κατά την παρουσίαση των επιμέρους

οι ομάδες κατανοούν αν ένα προφορικό κείμενο έχει καλή δομή, είναι συνεκτικό ή όχι, εντοπίζουν βασικούς δείκτες κειμενικής συνοχής και αξιολογούν τον βαθμό συνεκτικότητας ανάλογα με τις συμβάσεις του προφορικού κειμενικού είδους. Τέλος, εντοπίζουν τα παραγωγικά στοιχεία που χρησιμοποιεί ο ομιλητής και η ομιλήτρια και ερμηνεύουν τον επικοινωνιακό τους ρόλο καθώς και τη συμβολή των παραπάνω στην κατασκευή της συνομιλιακής και κοινωνικής ταυτότητας του ομιλητή.

Ως προς την παραγωγή προφορικού λόγου οι μαθητές για την παρουσίαση της έρευνάς τους αποφασίζουν ποια είναι τα βασικά στοιχεία που θα χρησιμοποιήσουν λαμβάνοντας υπόψη το κειμενικό είδος που θα δημιουργήσουν και την κειμενική κοινότητα στην οποία απευθύνονται (συμμαθητές τους) και οργανώνουν αντίστοιχα το λόγο τους. Επιλέγουν την κατάλληλη κειμενική δομή, το κατάλληλο περιεχόμενο και ύφος και τον κατάλληλο τρόπο οργάνωσης και παρουσίασης πληροφοριών. Για τον σκοπό αυτό στο συγκεκριμένο είδος προφορικού κειμένου που δημιουργούν για την παρουσίασή τους χρησιμοποιούν τις κατάλληλες για την περίπτωση μορφοσυντακτικές δομές, λεξιλόγιο, παραγωγικά στοιχεία και πολυτροπικά μέσα.

Ως προς την κατανόηση γραπτού λόγου οι μαθητές αναζητούν και επιλέγουν πληροφορίες από ορισμένα κειμενικά είδη (π.χ. ειδησεογραφικά κείμενα, λογοτεχνικά κείμενα, τραγούδια) σε έντυπη μορφή, από το διαδίκτυο κτλ. και στη συνέχεια οργανώνουν σε γραπτό κείμενο τις πληροφορίες αυτές με βάση σημειώσεις που έχουν κρατήσει ασκούμενοι στην παραγωγή του γραπτού λόγου.

Ως προς την αξιολόγηση της παρουσιάσής τους αυτή γίνεται με κριτήριο την αποτελεσματική δομή, το πλούσιο περιεχόμενο, το κατάλληλο ύφος, την αποτελεσματική ένταξη του προφορικού λόγου στο συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο μέσω της χρήσης των κατάλληλων γλωσσικών (π.χ. πώς χρησιμοποιήθηκαν επικοινωνιακά μέσα και στρατηγικές όπως η επαναδιατύπωση), παραγωγικών και εξωγλωσσικών στοιχείων.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο σενάριο αυτό ο υπολογιστής συμβάλλει στην ενεργοποίηση των μαθητών μέσω της συνεργασίας τους στο edmodo. Επιπλέον, σε επίπεδο κριτικού ψηφιακού γραμματισμού οι μαθητές ασκούνται στην κριτική ανάγνωση των ψηφιακών πηγών και γίνονται περισσότερο υποψιασμένοι χρήστες της διαδικτυακής πληροφορίας. Μέσω του υπολογιστή οι μαθητές προσλαμβάνουν την κοινωνική πραγματικότητα αλλά και συμμετέχουν σε αυτήν με τους όρους της σύγχρονης ψηφιακής πραγματικότητας και προετοιμάζονται/εκπαιδεύονται, προκειμένου να διαδραματίσουν ενεργητικό ρόλο ως μέλη της διαδικτυακής κοινότητας.

Ειδικότερα όσον αφορά στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στο συγκεκριμένο σενάριο:

1. Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ως παιδαγωγικό μέσο και αξιοποιούνται πολυποίκιλα (edmodo, ανεύρεση αυθεντικού υλικού) (Κουτσογιάννης κ.ά. 2011: 18, 43).
2. Οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ως μέσα πρακτικής γραμματισμού εισάγοντας τη «νέα επικοινωνιακή τάξη πραγμάτων» στο περιεχόμενο της γλωσσικής επικοινωνίας. Οι μαθητές εξοικειώνονται με διαφορετικά ηλεκτρονικά περιβάλλοντα παραγωγής λόγου (edmodo, Επεξεργαστής κειμένου, Πρόγραμμα Παρουσίασης) για τη συγγραφή και συμπαραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου αλλά και για την παραγωγή πολυτροπικών κειμένων. Επιπλέον, εξοικειώνονται με τεχνικές πύκνωσης της διαδικτυακής πληροφορίας και επεξεργασίας της σε περιβάλλοντα ΠΕΚ (Κουτσογιάννης κ.ά. 2011: 36). Όσον αφορά στα κείμενα εξοικειώνονται με τις έννοιες της πολυτροπικότητας, της υβριδικότητας και της υπερκειμενικότητας.
3. Οι ΤΠΕ συμβάλλουν στην καλλιέργεια της αντίληψης της μη ουδετερότητας των ηλεκτρονικών χώρων (ιστολογίων) και του σημαντικού ιδεολογικού φορτίου που αυτοί μπορεί να φέρουν. Στην κατεύθυνση αυτή δεν καλλιεργείται απλά ο λειτουργικός ψηφιακός γραμματισμός αλλά δίνεται

κριτική διάσταση στην προσέγγιση του νέου γραμματισμού. Οι μαθητές καλλιεργούν την κριτική τους στάση απέναντι σε ψηφιακές πηγές και ιστολόγια. Απομυθοποιούνται, επομένως, οι υπολογιστές ως ουδέτερα τεχνολογικά μέσα πρακτικής γραμματισμού και γίνεται προσπάθεια συνειδητής σύνδεσής τους με την κοινωνική πραγματικότητα (Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012: 52).

Κείμενα

(που μελετήθηκαν στην ολομέλεια)

Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία Β' Γυμνασίου

- (7ο Κεφάλαιο II «Ο ελληνισμός υπό βενετική και οθωμανική κυριαρχία», υποκεφάλαιο [«Ο παροικιακός ελληνισμός»](#)).

Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία Γ' Γυμνασίου

- (2ο Κεφάλαιο, Ενότητα 5η [«Ο ελληνισμός από τα μέσα του 18ου αι. έως τις αρχές του 19ου αι.»](#)).

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β' Γυμνασίου:

- Δημοτικά τραγούδια, [[«Θέλω να πα στην ξενιτιά», «Ο γυρισμός του ξενιτεμένου»](#)]
- Θανάσης Βαλτινός, [«Δύο γράμματα της Χαράς»](#)
- Δημήτρης Χατζής, [«Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα»](#)
- Άλκη Ζέη, [«Αναμνήσεις της Κωνσταντίας από τη Γερμανία»](#)
- Μπέρτολτ Μπρεχτ, [«Για τον όρο μετανάστες»](#)

Κείμενα εκτός σχολικού εγχειριδίου:

- Ευγενία Φακίνου, [Αστραδενή](#). Αθήνα: Κέδρος, 1982, σελ. 191-192.

Προτεινόμενες Ηλεκτρονικές διευθύνσεις για αναζήτηση υλικού:

A. Βίντεο και προτεινόμενες ταινίες

1. [Τρέιλερ New diaspora: ένα ντοκιμαντέρ για τους Έλληνες νεομετανάστες](#) [15-05-2015]
2. [Βίντεο από New diaspora](#) [15-05-2015]
3. Ταινία *Νύφες*, Παντελή Βούλγαρη.
4. Ταινία *Αμέρικα-Αμέρικα*, Ηλία Καζάν ([Αποσπάσματα ταινίας](#) και [σχολιασμός ταινίας](#)).
5. Για ταινία *Συνοικία το όνειρο* βλ. σχετικά : <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=404776>, <http://www.tainiothiki.gr/v2/filmography/view/1/2170/>, <http://www.youtube.com/watch?v=JQZPIWN3tZs> (σκηνές από ταινία), & [Η σελίδα της ταινίας στο Facebook](#)

Β. Εκπομπές

6. Εκπομπή «[Νέοι και κοινωνία](#)» με θέμα «Να μείνω ή να φύγω;»)
7. Εκπομπή «[Βρωμοέλληνες](#)», Στ. Κούλογλου.
8. Εκπομπή «Έρευνα» Παύλου Τσίμα με τίτλο «[Νέα ελληνική μετανάστευση](#)».
9. Εκπομπή Στ. Κούλογλου «Ρεπορτάζ χωρίς σύνορα», «[Τα δικά μας 60s: μια χώρα που θέλει να ζήσει](#)».

Γ. Επιστημονικά κείμενα και μελέτες

10. Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού [«Παροικιακός Ελληνισμός»](#)
Επιστημονικό άρθρο «[Η ευρωπαϊκή μετανάστευση στην Αμερική](#)»,
[Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας](#).
11. Μελέτη «[Η μετανάστευση των νέων φαντάζει διέξοδος στην ανεργία](#)».

Δ. Ιστοσελίδες, ιστολόγια και ψηφιακό υλικό

12. [Ιστολόγιο](#) της Στ' Δημοτικού του 2ου Δημοτικού Ψυχικού.
13. Ιστοσελίδα « [Η μετανάστευση και η προσφυγιά μέσα από φωτογραφίες, εικαστικά έργα και τραγούδια](#)»
14. [Ψηφιακό υλικό για Έλληνες μετανάστες της Αμερικής](#)

15. [Χρονολόγιο ελληνικής μετανάστευσης](#), στην ιστοσελίδα *Center for History and New Media*.

Ε. Άρθρα από ηλεκτρονικές εφημερίδες και περιοδικά

16. Περιοδικό *Μάνη*, άρθρο «[Μανιάτες Μετανάστες στην Αμερική](#)»
17. «Η Ελλάδα παράγει πέτρες και γκασταρμπάιτερ»,
(<http://www.nooz.gr/greece/i-ellada-paragei-petres-kai-gkastarmpaiter>).
18. Άρθρο της fpress.gr, «[Συνεχίζεται η μετανάστευση των Ελλήνων](#)»
19. Άρθρο της fpress.gr, «[Πλαφόν στους Έλληνες μετανάστες που ψάχνουν εργασία](#)»
20. Άρθρο της zougla.gr, «[Μαζική μετανάστευση Ελλήνων στη Νορβηγία για δουλειά](#)»
21. Άρθρο της newsbomb.gr, «[Συνεχίζεται σε αμείωτους ρυθμούς η μετανάστευση στο εξωτερικό](#)»
22. Άρθρο της tvxs.gr, «[Gastarbeiter: Έλληνες εκμεταλλεύονται Έλληνες στη Γερμανία](#)»
23. Άρθρο της kathimerini.gr, «[Εστιατόριο αλά ελληνικά](#)»
24. Άρθρο της tanea24.gr, «[Η ιστορία του Ellis Island στο Μανχάταν](#)»,
25. Άρθρο της reporter.gr, «[Καταπέλτης ο Guardian ΓΙΑ ΤΗ “GENIA G”- Νέοι, ταλαντούχοι και Έλληνες...](#)»

ΣΤ. Τραγούδια

26. «Ξενιτεμένο μου πουλί»
(Τραγούδι Ηπείρου)
<http://www.youtube.com/watch?v=N8HzQhRpe4U>
- (Τραγούδι Καλύμνου)
<http://www.youtube.com/watch?v=zfUBIBfNQq4&list=PLFF745B337E2635CC>
- (Τραγούδι Θράκης)
<http://www.youtube.com/watch?v=qa8j7JnpJ0&list=PLFF745B337E2>

635CC

27. «Τζιβαέρι» (Τραγούδι Λέρου)

<http://www.youtube.com/watch?v=chUuogNUKSY&list=PLFF745B337E2635CC>

28. Το τραγούδι της ξενιτιάς 1962, Μίκης Θεοδωράκης – Γρηγόρης Μπιθικώτσης (<http://www.youtube.com/watch?v=-CENLzaCu78>).

29. Τραγούδι Β. Μοσχολιού «Μιλώ για τα παιδιά μου», από δίσκο «Μετανάστες», 1974

(<http://www.youtube.com/watch?v=CaW79CcoZTs>).

30. Τραγούδι Λάκη Χαλκιά «Η φάμπρικα», Από δίσκο «Χίλια μύρια κύματα» Μαρκόπουλου

(http://www.youtube.com/watch?v=f4F4_tI8_S4).

31. Τραγούδι Στ. Καζαντζίδη, «Στις Φάμπρικες της Γερμανίας», (<http://www.youtube.com/watch?v=hFp7mC8bJto>).

32. Τραγούδι Στ.Καζαντζίδη, «Ανάθεμά σε ξενιτιά»

(<http://www.youtube.com/watch?v=ELARbDDLZT0&list=PLCC2ECE11D283894E&index=7>).

Z. Λογοτεχνικά κείμενα

33. Διήγημα Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Ο Αμερικάνος»

→ http://www.sarantakos.com/kibwtos/mazi/ppd_amerikanos.html και

αφήγηση → <http://www.youtube.com/watch?v=GnNcKuEddq4>

34. Απόσπασμα από *Στοιχεία για τη δεκαετία του '60*, Θανάση Βαλτινού

(<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1690,5411/>)

35. Απόσπασμα από *Αστραδενή*, Ευγενίας Φακίνου. Αθήνα, Κέδρος: 1982, σελ. 191-192.

H. Παρουσιάσεις

36. [H μεταπολεμική Ελλάδα 1950-1960](#)

37. [Τα χαρακτηριστικά των καλών παρουσιάσεων](#)

Θ. Μαρτυρίες

38. Η Μαρία και ο Νίκος Τσακίρης, Θεσσαλονικείς βλέπουν ένα μέλλον στον Καναδά και μας μεταφέρουν τις εντυπώσεις τους από τα πρώτα 2 χρόνια της ζωής τους εκεί (<http://www.parallaximag.gr/parallax-view/metanastes-sto-montreal>).

39. «Τρία χρόνια στο εξωτερικό: ο απολογισμός ενός μετανάστη», <http://stefivos.com/tria-xronia-ekswteriko-apologismos-enos-metanasti/>

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Αφόρμηση (2 διδακτικές ώρες): Στην αίθουσα διδασκαλίας στον διαδραστικό πίνακα προβλήθηκε, όπως προτείνει και η συντάκτρια του σεναρίου, ένα τρέιλερ με θέμα τη δημιουργία ενός ντοκιμαντέρ από Έλληνες νεομετανάστες με τίτλο «[New diaspora](#)» και αναφερθήκαμε στη συγκεκριμένη ιδέα της δημιουργίας μιας πλατφόρμας όπου οι Έλληνες νεομετανάστες από όλο τον κόσμο θα επικοινωνούν, θα ανταλλάσσουν σκέψεις και προβληματισμούς, θα προτείνουν λύσεις δημιουργώντας ουσιαστικά ένα κίνημα (a web documentary movement). Στη συνέχεια προβλήθηκε ένα απόσπασμα από την εκπομπή «[Νέοι και κοινωνία](#)» και αναφερθήκαμε στους λόγους που οδηγούν τους σύγχρονους νέους στη μετανάστευση. Όλοι συμφώνησαν ότι η ανεργία, που έχει αυξηθεί λόγω της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας, είναι ο βασικός παράγοντας της φυγής των συμπατριωτών μας στο εξωτερικό. Αυτό που προβλημάτισε τους μαθητές ήταν οι όροι *νεομετανάστες* και *νεομετανάστευση*, επειδή για πρώτη φορά τους άκουγαν. Οι όροι αυτοί αποτέλεσαν και την αφορμή, για να καταλήξουμε στο γεγονός ότι η μετανάστευση είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο για τη χώρα μας.

Στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας μελετήθηκε το κείμενο «[Αναμνήσεις της Κωνσταντίας από τη Γερμανία](#)» (2 ώρες) που οι περισσότεροι μαθητές γνώριζαν, επειδή το βιβλίο υπάρχει στη βιβλιοθήκη του σχολείου μας και το είχαν

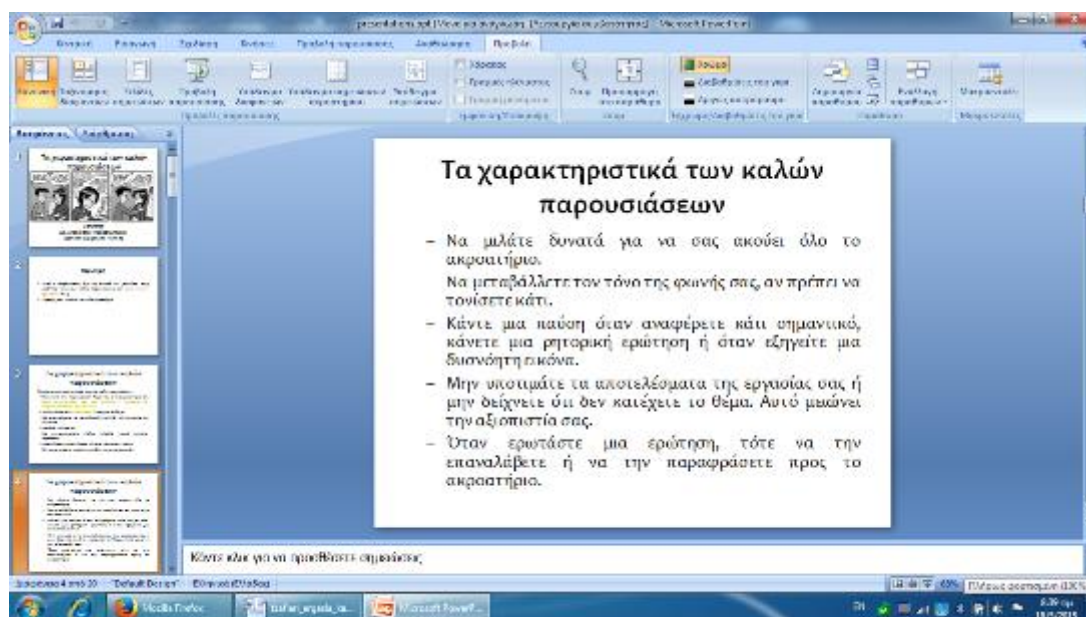
δανειστεί για να το διαβάσουν στο παρελθόν. Είχαν, μάλιστα, από καιρό εκφράσει την επιθυμία να το μελετήσουμε, οπότε ξεκίνησα από αυτό και όχι από τα δημοτικά τραγούδια, όπως επιτάσσει η χρονολογική σειρά διερεύνησης του φαινομένου της μετανάστευσης. Άλλωστε διερευνούσαμε τον όρο «νεομετανάστευση» κι έτσι θεώρησα προτιμότερο να το δούμε τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, αφού είναι πιο κοντά στην εποχή μας.

Τέλος, στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) και στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη αναζητήσαμε τη σημασία των λέξεων *μετανάστης* και *πρόσφυγας* και εντοπίσαμε τις εννοιολογικές διαφορές των δύο λέξεων. Για να αντιληφθούν καλύτερα τον ορισμό των δύο αυτών λέξεων διαβάσαμε το ποίημα του Μπέρτολτ Μπρεχτ [«Για τον όρο μετανάστες»](#).

Στο επόμενο δίωρο, αφού κάναμε μία σύνδεση με τα προηγούμενα, αναφέροντας πάλι τους όρους *νεομετανάστες* και *νεομετανάστευση* έθεσα στους μαθητές το θέμα με το οποίο επρόκειτο να ασχοληθούν: το φαινόμενο της ελληνικής μετανάστευσης σε βάθος χρόνου. Η έρευνά τους με τίτλο «Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση» τους επεσήμανα ότι θα βασίζεται σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο και θα παρουσιαστεί με το Πρόγραμμα Παρουσίασης (PowerPoint). Για το σκοπό αυτό οι μαθητές χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες των τεσσάρων ατόμων και δύο ομάδες των τριών ατόμων, ανομοιογενείς ως προς την επίδοση, όχι όμως και ως προς το φύλο. Δημιουργήθηκε ένα θέμα σχετικό με τη σύνθεση των μελών μιας ομάδας. Δύο μαθήτριες, εκ των οποίων η μία είναι παιδί οικονομικού μετανάστη, ήρθαν σε αντιπαράθεση, αλλά μετά από την παρέμβασή μου ηρέμησαν τα πνεύματα. Τους μοίρασα τα σχετικά [φύλλα εργασίας](#) σε έντυπη μορφή και τους τόνισα ότι η κάθε ομάδα όφειλε να διερευνήσει τους άξονες που καταγράφονται στο φύλλο εργασίας και να προετοιμάσει το μέρος εκείνο της παρουσίασης που της αναλογεί και που αντιστοιχεί σε μια ορισμένη ιστορική περίοδο. Κάναμε αναφορά στα κειμενικά χαρακτηριστικά της προφορικής παρουσίασης και στο ύφος της ανάλογα με την επικοινωνιακή περίσταση. Επειδή η συγκεκριμένη παρουσίαση θα απευθυνόταν

στους συμμαθητές τους, συμφωνήσαμε ότι θα μπορούσαν, αν ήθελαν, να χρησιμοποιήσουν εφέ, εικόνες ή μουσική επένδυση. Η κάθε ομάδα κλήθηκε να δημιουργήσει το δικό της τελικό προϊόν. Μέσω του διαδραστικού πίνακα αναζητήσαμε στο Google τους όρους «χαρακτηριστικά παρουσίασης» και επιλέξαμε το πρώτο από τα αποτελέσματα που μας έδωσε με τον τίτλο [τα χαρακτηριστικά των καλών παρουσιάσεων](#) και οι μαθητές κράτησαν κάποιες σημειώσεις. Τους τόνισα ότι θα ήταν απαραίτητο να προσέξουν της συνδυαστικές λέξεις ή φράσεις για τη μετάβαση από το ένα μέρος της παρουσίασης στο επόμενο.

Εικόνα 1. Τα χαρακτηριστικά των καλών παρουσιάσεων

Τέλος, έγινε αναφορά στα παραγωγιστικά στοιχεία (επιτονισμός) και στα εξωγλωσσικά στοιχεία της παρουσίασης (στάση σώματος, χειρονομίες, μορφασμοί) που συνδέονται στενά με τον προφορικό λόγο και λείπουν από το γραπτό.

Στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας έγινε η μελέτη των δύο δημοτικών τραγουδιών της ξενιτιάς [[«Θέλω να πα στην ξενιτιά»](#), [«Ο γυρισμός του ξενιτεμένου»](#)]

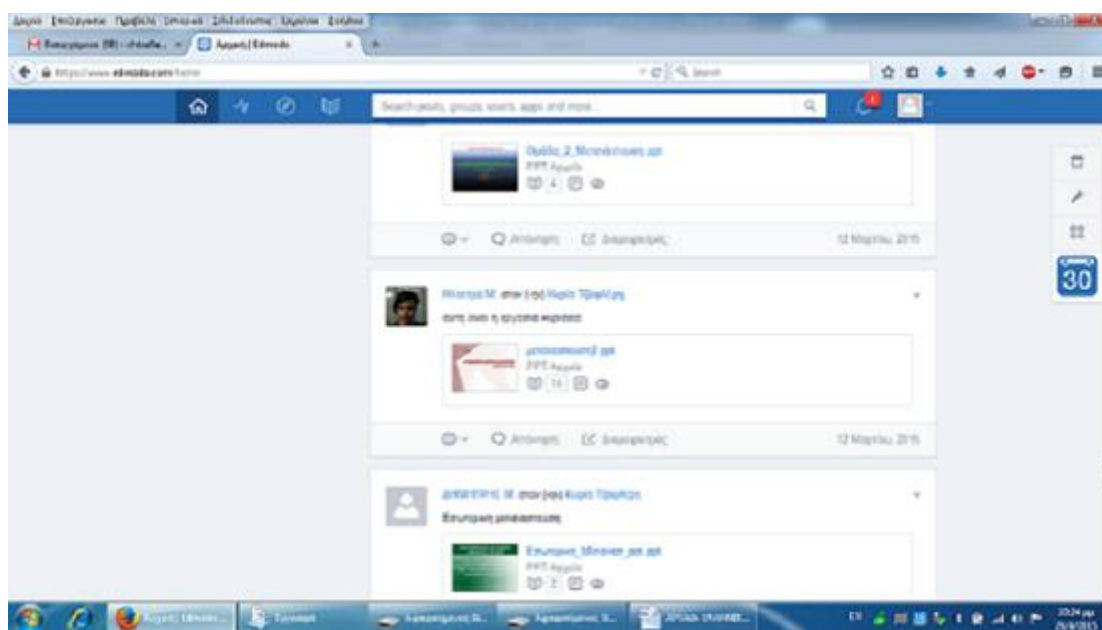
(3ώρες) και αναφερθήκαμε στην πρώτη ιστορική περίοδο που θα εξετάζαμε το φαινόμενο της μετανάστευσης, αυτή της Τουρκοκρατίας.

Στο αμέσως επόμενο δίωρο (προπαρασκευαστική φάση) η εφαρμογή συνεχίστηκε στο εργαστήριο Πληροφορικής, το οποίο για καλή μας τύχη είναι διαθέσιμο τις περισσότερες ημέρες της εβδομάδας, αφού δεν υπάρχει μόνιμος καθηγητής Πληροφορικής στο σχολείο μας και για 10 ώρες μάθημα έρχονται τρεις καθηγητές από άλλα σχολεία. Είχα αποθηκεύσει τα [φύλλα εργασίας](#) κάθε ομάδας στην επιφάνεια εργασίας των υπολογιστών του εργαστηρίου. Οι μαθητές είχαν φέρει μαζί τους και ατομικές μονάδες αποθήκευσης και σε αυτές πέρασαν το υλικό τους, για να δουλέψουν εκτός σχολικού χώρου. Προτίμησα να ανεβάζουν τις εργασίες τους στη διαδικτυακή πλατφόρμα του Edmodo, αντί για το wiki της τάξης που δεν υπήρχε, γιατί οι μαθητές γνώριζαν καλά τη λειτουργία του από ένα Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας που υλοποιούμε αυτή τη χρονιά και για τις ανάγκες του οποίου κάνουμε χρήση της συγκεκριμένης πλατφόρμας. Έτσι δημιουργήθηκε η ομάδα με το όνομα **ΓΛΩΣΣΑ Α, ΓΛΩΣΣΑ Β** για το τμήμα εφαρμογής του συγκεκριμένου σεναρίου. Οι ομάδες ξεκίνησαν τη μελέτη του υλικού που υπήρχε στα [φύλλα εργασίας](#). Οφείλω να ομολογήσω ότι στην αρχή τα «έχασαν» λίγο με την πληθώρα των παρόχων-πηγών που είχαν να εξετάσουν, αλλά τους ενθάρρυνα να προχωρήσουν και τους υποσχέθηκα ότι θα τους βοηθούσα αν κάπου αντιμετώπιζαν πρόβλημα. Ξεκίνησαν να κρατούν σημειώσεις, κάποιοι χειρόγραφες και κάποιοι ηλεκτρονικές (βλ. τεκμήρια σημειώσεις μαθητών). Αυτό συνεχίστηκε και για τα επόμενα δύο δίωρα (διερευνητική φάση). Κάποιες ομάδες συνέχισαν την εργασία τους και σε εκτός σχολείου χρόνο, όπως για παράδειγμα η πρώτη ομάδα, η δεύτερη ομάδα, και η τέταρτη ομάδα, οι οποίες γενικά ήταν πιο συνεπείς από τις άλλες ως προς το χρόνο που είχε οριστεί για την παράδοση των εργασιών τους. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης οι μαθητές πήραν συνέντευξη (βλ. Τεκμήρια) από το διευθυντή του σχολείου μας, ο οποίος είχε αποσπαστεί σε ελληνικά σχολεία της Βόρειας Αφρικής και έμεινε εκτός Ελλάδας για περίπου μια δεκαετία. Μία μαθήτρια, κόρη οικονομικού μετανάστη στη χώρα μας πήρε

συνέντευξη από τον πατέρα της (βλ. *Τεκμήρια*, ερωτηματολόγιο α, β) και μία άλλη, μέσω Skype, από το θείο της (βλ. *Τεκμήρια*, συνέντευξη α, β), ο οποίος ζει και εργάζεται στην Αυστραλία.

Στη συνέχεια οι ομάδες άρχισαν να βάζουν τις σημειώσεις τους σε μία σειρά και να στήνει η καθεμιά τη δική της παρουσίαση στο PowerPoint. Η διαδικασία αυτή απαιτήσε άλλα τρία δίωρα (δημιουργική-συνθετική φάση). Εν γνώσει μου ξεπεράσαμε το χρόνο που προτείνει η συντάκτρια του σεναρίου σε αυτή τη φάση, αλλά ήταν αδύνατο να γίνει διαφορετικά, καθώς είχαμε πολλές απουσίες μέσα στις ομάδες εξαιτίας ίωσεων. Σιγά σιγά οι ομάδες άρχισαν να αναρτούν τις εργασίες τους στο Edmodo.

Εικόνα 2 Το περιβάλλον του Edmodo

Παράλληλα, στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας έγινε η μελέτη των κειμένων [«Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα»](#), [«Δύο γράμματα της Χαράς»](#), (5 διδακτικές ώρες) που αφορούν την αποδημία των Ελλήνων στη δεκαετία του 50-60. Επισημάναμε τους βασικούς λόγους αποδημίας των Ελλήνων αυτής της περιόδου που

σχετίζονται έντονα με την ιστορική και την πολιτική κατάσταση της χώρας μας. Εντύπωση έκανε στα παιδιά το γεγονός ότι ο πρωταγωνιστής του πρώτου κειμένου (ο Κώστας στον «Κάσπαρ Χάουζερ») καταγόταν από τη Σούρπη, ένα πολύ κοντινό χωριό στην πόλη μας.

Ακολούθως (το επόμενο δίωρο), στο εργαστήριο Πληροφορικής, πρότεινα κάποιες διορθώσεις στις εργασίες των ομάδων και αισίως οδηγηθήκαμε στη σύνθεση του παραδοτέου. Ορίσαμε την ημερομηνία παρουσίασης των εργασιών και κάθε ομάδα όρισε το μαθητή ή τη μαθήτριά που θα αναλάμβανε να παρουσιάσει στην ολομέλεια του τμήματος την εργασία της.

Στο επόμενο δίωρο ολοκληρώθηκε η εφαρμογή του σεναρίου (14 διδακτικές ώρες συνολικά). Η καθεμιά από τις πέντε ομάδες πραγματοποίησε τη δική της παρουσίαση (βλ. Τεκμήρια). Ένας μαθητής από την τρίτη ομάδα προσφέρθηκε να πάρει τη θέση του χειριστή του ηλεκτρονικού υπολογιστή για την προβολή των παρουσιάσεων. Οι παρουσιάσεις όλων των ομάδων μαγνητοσκοπήθηκαν με τη βοήθεια δύο μαθητών της τρίτης τάξης και αναρτήθηκαν στην [ιστοσελίδα του σχολείου](#). Αφού ολοκληρώθηκαν οι παρουσιάσεις όλων των ομάδων οι μαθητές αξιολόγησαν τη διαδικασία και το αποτέλεσμα της εφαρμογής του συγκεκριμένου σεναρίου. Το περιεχόμενο της παρουσίασης θεωρήθηκε επαρκές. Διαπιστώθηκε αναποτελεσματικότητα ως προς τα παραγωγосικά στοιχεία, ιδιαίτερα στην παρουσίαση της τρίτης ομάδας. Η ομάδα αυτή είχε εκτεταμένα κείμενα στις διαφάνειες με αποτέλεσμα ο μαθητής που έκανε την παρουσίαση να μην έχει την απαιτούμενη ευχέρεια στο λόγο του. Για τη μετάβαση από το ένα μέρος της παρουσίασης στο άλλο διαπιστώθηκε ότι χρησιμοποιήθηκαν μεταβατικές-συνδετικές φράσεις από όλες τις ομάδες.

Εικόνα 3. Προβολή της παρουσίασης στην ολομέλεια

Στη συνέχεια σχολιάσαμε τις διαφορετικές συνθήκες επικοινωνίας των νεομεταναστών με τους συμπατριώτες τους σε σχέση με τους μετανάστες προηγούμενων εποχών. Οι μαθητές επεσήμαναν τη συμβολή της τεχνολογίας και ιδιαίτερα των ηλεκτρονικών υπολογιστών στον τομέα αυτό. Τέλος, οι μαθητές σχολίασαν ιδιαίτερα τον αυξημένο κίνδυνο που αντιμετωπίζει η χώρα μας σήμερα από το λεγόμενο brain drain, τη διαρροή δηλαδή «δυνατών» ελληνικών μυαλών στο εξωτερικό.

Διαπιστώθηκε επίσης όσον αφορά στην αντιμετώπιση των Ελλήνων μεταναστών στην Αμερική ή στη Γερμανία ότι δε διέφερε καθόλου από αυτή που έχουν εκδηλώσει κατά καιρούς οι Έλληνες για τους οικονομικούς μετανάστες που έρχονται στην Ελλάδα. Οι μαθητές παρατήρησαν ότι δεν είχαν φανταστεί ποτέ πόσο σκληρά και ρατσιστικά αντιμετωπίστηκαν οι πρόγονοί τους από τους κατοίκους των χωρών υποδοχής. Μέσα από την έρευνά τους μπόρεσαν να βρεθούν για λίγο στη θέση των μεταναστών, να συνειδητοποιήσουν την άδικη και ρατσιστική συμπεριφορά που μπορεί και οι ίδιοι να είχαν εκδηλώσει απέναντι σε συμμαθητές τους – παιδιά

οικονομικών μεταναστών – και να οδηγηθούν σε αλλαγή της στάσης τους ώστε να τους αντιμετωπίζουν στο εξής ισότιμα.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ 1: Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση

(Μέρος 1ο: Η περίοδος της Τουρκοκρατίας)

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι, αφού συλλέξετε το απαραίτητο υλικό και το οργανώσετε κατάλληλα, να παρουσιάσετε το 1ο μέρος της παρουσίασης «Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση», το οποίο θα καλύπτει ιστορικά την περίοδο της τουρκοκρατίας.

- Για τη συλλογή του υλικού σας μπορείτε να επισκεφτείτε τις προτεινόμενες ιστοσελίδες του φύλλου εργασίας.
- Για την οργάνωση του υλικού σας μπορείτε να δομήσετε τον λόγο σας με βάση τους προτεινόμενους άξονες του φύλλου εργασίας.
- Για να εγγυηθείτε την αντικειμενικότητα και την εγκυρότητα της παρουσίασής σας, είναι απαραίτητο να παρουσιάσετε όπου επιβάλλεται, διαφορετικές οπτικές, προκειμένου να πετύχετε την πολύπλευρη παρουσίαση του θέματός σας.
- Για τη δημιουργία του κειμένου της παρουσίασης είναι απαραίτητο να λάβετε υπόψη σας τα χαρακτηριστικά του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου που αφορούν στη δομή, στη συνοχή του και στο ύφος του με βάση το συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο, έτσι όπως καταγράφηκαν στην ολομέλεια.
- **Η διάρκεια της παρουσίασής σας να είναι μέχρι 10 λεπτά.**

Υλικό-Πηγές διερεύνησης

- Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού- Επιστημονικό κείμενο «Παροικιακός Ελληνισμός» (<http://www.ime.gr/projects/migration/15-19/gr/v2/index.html>)

- *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία Β' Γυμνασίου* (7ο Κεφάλαιο II «Ο ελληνισμός υπό βενετική και οθωμανική κυριαρχία», υποκεφάλαιο [«Ο παροικιακός ελληνισμός»](#)).
- *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία Γ' Γυμνασίου* (2ο Κεφάλαιο, Ενότητα 5η [«Ο ελληνισμός από τα μέσα του 18ου αι. έως τις αρχές του 19ου αι.»](#), βλ. σχετικά πηγές 1. Οι Έλληνες κυριαρχούν στο εμπόριο της Βαλκανικής, 2. Παροικιακός ελληνισμός, εκπαίδευση και νεότερες ιδέες και υποκεφάλαια Οικονομικοί και κοινωνικοί μετασχηματισμοί & Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός).
- Ιστοσελίδα 2ου Δημοτικού Ψυχικού (http://st22npsyhicko.blogspot.gr/2012/11/blog-post_16.html)
- Τραγούδια ξενιτιάς: «Θέλω να πα στην ξενιτιά», «Ξενιτεμένο μου πουλί»
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1690,5406/>
- Μελοποιημένο τραγούδι «Ξενιτεμένο μου πουλί», [Ήπειρος](#), [Κάλυμνος](#), [Θράκη](#).
- Τραγούδι [«Τζιβαέρι»](#) και [στίχοι](#)
- Ιστοσελίδα « Η μετανάστευση και η προσφυγιά μέσα από φωτογραφίες, εικαστικά έργα και τραγούδια», (http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1690,5411/extras/activities/indexH_2_metaselida/indexh_2_metaselida.html)

Άξονες διερεύνησης

1. Μεταναστευτικά ρεύματα της περιόδου αυτής και αιτίες μετανάστευσης.
2. Χώρες υποδοχής Ελλήνων μεταναστών και οργάνωση ελληνικών παροικιών.

3. Επαγγέλματα Ελλήνων μεταναστών, μορφωτικό επίπεδο, κοινωνική και οικονομική θέση.
4. Συμβολή των Ελλήνων αποδήμων στην πνευματική αφύπνιση του υπόδουλου ελληνισμού (ίδρυση σχολείων, έκδοση βιβλίων κ.τ.λ.) και στην προετοιμασία του για την ελληνική επανάσταση.
5. Σύνδεση των απόδημων Ελλήνων με τα κινήματα του Ευρωπαϊκού και του Νεοελληνικού Διαφωτισμού.
6. Μετανάστευση και δημοτικά τραγούδια της ξενιτιάς.

ΟΜΑΔΑ 2: Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση

(Μέρος 2ο: Τέλη 19ου- πρώτο μισό 20ου)

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι, αφού συλλέξετε το απαραίτητο υλικό και το οργανώσετε κατάλληλα, να παρουσιάσετε το 2ο μέρος της παρουσίασης «Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση», το οποίο θα καλύπτει ιστορικά τα τέλη του 19ου έως και τις αρχές του 20ου αιώνα.

- Για τη συλλογή του υλικού σας μπορείτε να επισκεφτείτε τις προτεινόμενες ιστοσελίδες του φύλλου εργασίας.
- Για την οργάνωση του υλικού σας μπορείτε να δομήσετε τον λόγο σας με βάση τους προτεινόμενους άξονες του φύλλου εργασίας.
- Για να εγγυηθείτε την αντικειμενικότητα και την εγκυρότητα της παρουσίασής σας, είναι απαραίτητο να παρουσιάσετε όπου επιβάλλεται, διαφορετικές οπτικές, προκειμένου να πετύχετε την πολύπλευρη παρουσίαση του θέματός σας.
- Για τη δημιουργία του κειμένου της παρουσίασης είναι απαραίτητο να λάβετε υπόψη σας τα χαρακτηριστικά του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου που αφορούν στη δομή, στη συνοχή του και στο ύφος του με βάση το συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο, έτσι όπως καταγράφηκαν στην ολομέλεια.
- **Η διάρκεια της παρουσίασής σας να είναι μέχρι 10 λεπτά.**

Υλικό-Πηγές διερεύνησης

- Αποσπάσματα από εκπομπή «Βρωμοέλληνες» Στ. Κούλογλου: ([Μέρος 1ο](#)) 04:33 έως 06:53, ([Μέρος 3ο](#)) 05:13- τέλος, ([Μέρος 4ο](#)) αρχή-05:36, ([Μέρος 5ο](#)) αρχή-03:00.
- Ψηφιακό υλικό για Έλληνες μετανάστες της Αμερικής <http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM->

A107/391/2588,10098/extras/activities/index08_04_ellines_amerikis/ellines_amerikis.html.

- http://www.thessalonikiartsandculture.gr/blog/dimitris-symeonidis/lefki-gynaika-etheathi-me-ellina-ratsistika-stereotypa-gia-tous-ellines-metanastes#.U012pPl_t2Z
- Περιοδικό *Μάνη*, άρθρο «Μανιάτες Μετανάστες στην Αμερική» <http://www.mani.org.gr/periodikomani/2/metanastes.htm>.
- Επιστημονικό άρθρο «Η ευρωπαϊκή μετανάστευση στην Αμερική» (http://extras.ha.uth.gr/g-m/ln2/paper_09.asp).
- A timeline of Greek immigration (<http://chnm.gmu.edu/greekam/timeline.html>).
- Διήγημα Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Ο Αμερικάνος» → http://www.sarantakos.com/kibwtos/mazi/ppd_amerikanos.html και αφήγηση → <http://www.youtube.com/watch?v=GnNcKuEddq4>
- Άρθρο της kathimerini.gr, «Εστιατόριο αλά ελληνικά» (<http://www.kathimerini.gr/804293/article/politismos/eikastika/estiatorio-a-la-ellhnika>)
- Άρθρο της tanea24.gr, «Η ιστορία του Ellis Island στο Μανχάταν», (<http://tanea24.gr/i-istoria-tou-ellis-island-sto-manxatan.a16e3b75a435ed6e12b081de516d91c4.html>)
- Απόσπασμα από *Στοιχεία για τη δεκαετία του '60* Θανάση Βαλτινού (<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1690,5411/>)
- Άρθρο στο περιοδικό *Lifo*: «Λευκή γυναίκα εθεάθη με Έλληνα», (<http://www.lifo.gr/team/readersdigest/40669>).
- Μαρτυρία Έλληνα μετανάστη στην Αμερική, «Τον άνθρωπο τον είχανε χειρότερα από ζώο», Ανθρώπινες Μαρτυρίες, Πηγή: Ε.Λ.Ι.Α,

(http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1690,5411/extras/activities/indexH_2_metaselida/indexh_2_metaselida.html).

- Ταινία «Νύφες», Παντελή Βούλγαρη.
- Ταινία «Αμέρικα- Αμέρικα», Ηλία Καζάν (Αποσπάσματα ταινίας <http://www.youtube.com/watch?v=QBGgADoGHdk&list=PLrWyFPh45pZdw6q0PT4h7H-OXi2e5kWVU>) και σχολιασμός ταινίας: <http://www.tanea.gr/news/culture/article/5061575/spanies-maties-semia-gennaia-tainia/>).
- Για ρεμπέτικα τραγούδια (http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1690,5411/extras/activities/indexH_2_metaselida/indexh_2_metaselida.html). Βλ. ιδιαίτερα «Το παράπονο του ξενιτεμένου» του Β. Τσιτσάνη με ερμηνεύτρια τη Σωτηρία Μπέλλου.

Άξονες διερεύνησης

1. Αιτίες μετανάστευσης Ελλήνων στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα και χώρες υποδοχής Ελλήνων μεταναστών.
2. Ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, κοινωνική και οικονομική θέση Ελλήνων μεταναστών πριν από τη μετανάστευσή τους.
3. Επαγγέλματα και συνθήκες εργασίας Ελλήνων μεταναστών στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα και επαγγελματική αποκατάσταση.
4. Αντιμετώπιση Ελλήνων εργατών μεταναστών από τις τοπικές κοινωνίες των χωρών υποδοχής.
5. Οργάνωση ελληνικών κοινοτήτων και διατήρηση της ελληνικής πολιτιστικής ταυτότητας.

6. Συμβολή των Ελλήνων οικονομικών μεταναστών στην ανάπτυξη των χωρών όπου μετανάστευσαν και στην ενίσχυση της οικονομίας της Ελλάδας.
7. Βιώματα και συναισθήματα Ελλήνων μεταναστών.
8. Ρεμπέτικο τραγούδι και μετανάστευση.

ΟΜΑΔΑ 3: Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση (Μέρος 3ο: Δεκαετία '50 -'60)

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι, αφού συλλέξετε το απαραίτητο υλικό και το οργανώσετε κατάλληλα, να παρουσιάσετε το 3ο μέρος της παρουσίασης «Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση», το οποίο θα καλύπτει ιστορικά τη δεκαετία 50'-60'.

- Για την οργάνωση του υλικού σας μπορείτε να δομήσετε τον λόγο σας με βάση τους προτεινόμενους άξονες του φύλλου εργασίας.
- Για να εγγυηθείτε την αντικειμενικότητα και την εγκυρότητα της παρουσίασής σας, είναι απαραίτητο να παρουσιάσετε όπου επιβάλλεται, διαφορετικές οπτικές, προκειμένου να πετύχετε την πολύπλευρη παρουσίαση του θεματός σας.
- Για τη δημιουργία του κειμένου της παρουσίασης είναι απαραίτητο να λάβετε υπόψη σας τα χαρακτηριστικά του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου που αφορούν στη δομή, στη συνοχή του και στο ύφος του με βάση το συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο, έτσι όπως καταγράφηκαν στην ολομέλεια.
- **Η διάρκεια της παρουσίσεώς σας να είναι μέχρι 10 λεπτά.**

Υλικό-Πηγές διερεύνησης

- Από εκπομπή Παύλου Τσίμα [«Έρευνα»- «Νέα ελληνική μετανάστευση»](#): από 05:14 έως 08:59, από 17:17 έως 22:00
- Το τραγούδι της ξενιτιάς 1962, Μίκης Θεοδωράκης – Γρηγόρης Μπιθικώτσης (<http://www.youtube.com/watch?v=-CENLzaCu78>).
- Τραγούδι Β. Μοσχολιού «Μιλώ για τα παιδιά μου», από δίσκο «Μετανάστες», 1974 (<http://www.youtube.com/watch?v=CaW79CcoZTs>).
- Τραγούδι Λάκη Χαλκιά «Η φάμπρικα», Από δίσκο «Χίλια μύρια κύματα» Μαρκόπουλου (http://www.youtube.com/watch?v=f4F4_tl8_S4).

- Τραγούδι Στ. Καζαντζίδη, «Στις Φάμπρικες της Γερμανίας», (<http://www.youtube.com/watch?v=hFp7mC8bJto>).
- Τραγούδι Στ.Καζαντζίδη , «Ανάθεμά σε ξενιτιά» (<http://www.youtube.com/watch?v=ELARbDDLZT0&list=PLCC2ECE11D283894E&index=7>).
- A timeline of Greek immigration (<http://chnm.gmu.edu/greekam/timeline.html>).
- Από μυθιστόρημα Δ.Χατζή Το διπλό βιβλίο «Ο Κάσπαρ Χάουζερ στην έρημη χώρα» <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1690,5407/>
- Για περισσότερα λαϊκά τραγούδια (http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1690,5411/extras/activities/indexH_2_metaselida/indexh_2_metaselida.html)
- Αφιέρωμα Καθημερινής, «Η μετανάστευση στη Γερμανία», Βλ. ειδικά σελ. 4-8 , «Μετανάστες στη Γερμανία: από γκασταρμπάιτερ στη δεκαετία του 60, πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σήμερα» (http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL105/229/1690,5411/extras/activities/indexH_2_metaselida/indexh_2_metaselida.html).
- Η μεταπολεμική Ελλάδα 1950-1960 Βλ. σχετικό υλικό που αφορά στην εξωτερική μετανάστευση (<http://users.auth.gr/~marrep/ERGASIES/PROPTYXIAKES/EROTIMA/%CE%97%20%CE%9C%CE%95%CE%A4%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%95%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%91%201950-1970.ppt>).
- «Η Ελλάδα παράγει πέτρες και γκασταρμπάιτερ», (<http://www.nooz.gr/greece/i-ellada-paragei-petres-kai-gkastarmpaiteir>).
- **Συνέντευξη** με συγγενείς ή οικογενειακούς φίλους που επέστρεψαν πίσω στην Ελλάδα μετά από χρόνια διαμονής και εργασίας στο εξωτερικό . Για

τη δημιουργία της συνέντευξης θα πρέπει να δημιουργήσετε **ερωτηματολόγιο** με ερωτήσεις που θα αφορούν στις αιτίες που τους έκαναν να μεταναστεύσουν, στην εργασία τους στη χώρα υποδοχής, στις εργασιακές συνθήκες και στις ευκαιρίες που είχαν για επαγγελματική ανέλιξη και αποκατάσταση.

Άξονες διερεύνησης

1. Αιτίες μετανάστευσης Ελλήνων στη δεκαετία '50 -'60 και χώρες υποδοχής Ελλήνων μεταναστών.
2. Ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, κοινωνική και οικονομική θέση Ελλήνων μεταναστών πριν από τη μετανάστευσή τους.
3. Επαγγέλματα και συνθήκες εργασίας Ελλήνων μεταναστών της δεκαετίας 50-60 και επαγγελματική αποκατάσταση.
4. Αντιμετώπιση Ελλήνων εργατών μεταναστών από τις τοπικές κοινωνίες των χωρών υποδοχής.
5. Οργάνωση ελληνικών κοινοτήτων και διατήρηση της ελληνικής πολιτιστικής ταυτότητας.
6. Συμβολή των Ελλήνων οικονομικών μεταναστών στην ανάπτυξη των χωρών όπου μετανάστευσαν και στην ενίσχυση της οικονομίας της Ελλάδας.
7. Βιώματα και συναισθήματα Ελλήνων μεταναστών.
8. Λαϊκό τραγούδι και μετανάστευση.

ΟΜΑΔΑ 4: Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση

(Μέρος 4ο: Εσωτερική μετανάστευση δεκαετίας '50 -'60)

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι, αφού συλλέξετε το απαραίτητο υλικό και το οργανώσετε κατάλληλα, να παρουσιάσετε το 4ο μέρος της παρουσίασης «Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση», το οποίο θα καλύπτει θεματικά την εσωτερική μετανάστευση και ιστορικά τη δεκαετία '50 -'60.

- Για την οργάνωση του υλικού σας μπορείτε να δομήσετε τον λόγο σας με βάση τους προτεινόμενους άξονες του φύλλου εργασίας.
- Για να εγγυηθείτε την αντικειμενικότητα και την εγκυρότητα της παρουσίασής σας, είναι απαραίτητο να παρουσιάσετε όπου επιβάλλεται, διαφορετικές οπτικές, προκειμένου να πετύχετε την πολύπλευρη παρουσίαση του θέματός σας.
- Για τη δημιουργία του κειμένου της παρουσίασης είναι απαραίτητο να λάβετε υπόψη σας τα χαρακτηριστικά του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου που αφορούν στη δομή, στη συνοχή του και στο ύφος του με βάση το συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο, έτσι όπως καταγράφηκαν στην ολομέλεια.
- **Η διάρκεια της παρουσίασής σας να είναι μέχρι 10 λεπτά.**

Υλικό-Πηγές διερεύνησης

- Για ταινία «Συνοικία-το όνειρο» βλ. σχετικά :
<http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=404776>,
<http://www.tainiothiki.gr/v2/filmography/view/1/2170/>,
<http://www.lifo.gr/mag/cinema/1686>,
<http://www.youtube.com/watch?v=JQZPIWN3tZs> (σκηνές από ταινία),
[https://el-
gr.facebook.com/pages/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF-](https://el-
gr.facebook.com/pages/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF-)

<http://www.minedu.gov.gr/epi/epi-4-2007-2013/epi-4-2007-2013-33501>

- Τραγούδι «[Βρέχει στη φτωχογειτονιά](#)», Τάσος Λειβαδίτης & Μ. Θεοδωράκης.
- Η μεταπολεμική Ελλάδα 1950-1960 Βλ. σχετικό υλικό που αφορά στην εσωτερική μετανάστευση (<http://users.auth.gr/~marrep/ERGASIES/PROPTYXIAKES/EROTIMA/%CE%97%20%CE%9C%CE%95%CE%A4%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%95%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%91%201950-1970.ppt>) .
- Εκπομπή Στ. Κούλογλου, «Τα δικά μας 60s: μια χώρα που θέλει να ζήσει», (<http://www.youtube.com/watch?v=urg-Ou2Gxo>).
- Ευγενία Φακίνου, *Αστραδενή*. Αθήνα, Κέδρος: 1982, σελ. 191-192.

Αξονες διερεύνησης

1. Αιτίες μετανάστευσης Ελλήνων στη δεκαετία '50 - '60 από τα χωριά στα μεγάλα αστικά κέντρα.
2. Αλλαγές (οικονομικές, ιστορικές και κοινωνικές) που είχαν ως αποτέλεσμα τη διαρροή πληθυσμού από την ύπαιθρο και τη συγκέντρωσή του στα αστικά κέντρα.
3. Ηλικία και μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών.
4. Επαγγέλματα και συνθήκες εργασίας Ελλήνων εσωτερικών μεταναστών της δεκαετίας '50 - '60 και επαγγελματική αποκατάσταση.
5. Αντιμετώπιση Ελλήνων εσωτερικών μεταναστών από τους αστούς πρωτευουσίωνους.
6. Επιπτώσεις εσωτερικής μετανάστευσης στην εικόνα της μεταπολεμικής Ελλάδας και στη διαμόρφωση του αστικού τοπίου.

7. Ελληνικές ταινίες της δεκαετίας '50 -'60 και αποτύπωση της εικόνας της ελληνικής κοινωνίας και του φαινομένου της εσωτερικής μετανάστευσης.

ΟΜΑΔΑ 5: Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση (Μέρος 5ο: Νεομετανάστευση)

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι, αφού συλλέξετε το απαραίτητο υλικό και το οργανώσετε κατάλληλα, να παρουσιάσετε το 5ο μέρος της παρουσίασης «Η μηχανή του χρόνου: εργασία και μετανάστευση», το οποίο θα καλύπτει θεματικά τη νεομετανάστευση που παρατηρείται ως φαινόμενο έντονο στη χώρα μας στις ημέρες μας.

- Για την οργάνωση του υλικού σας μπορείτε να δομήσετε τον λόγο σας με βάση τους προτεινόμενους άξονες του φύλλου εργασίας.
- Για να εγγυηθείτε την αντικειμενικότητα και την εγκυρότητα της παρουσίασής σας, είναι απαραίτητο να παρουσιάσετε όπου επιβάλλεται, διαφορετικές οπτικές, προκειμένου να πετύχετε την πολύπλευρη παρουσίαση του θέματός σας.
- Για τη δημιουργία του κειμένου της παρουσίασης είναι απαραίτητο να λάβετε υπόψη σας τα χαρακτηριστικά του προσχεδιασμένου προφορικού λόγου που αφορούν στη δομή, στη συνοχή του και στο ύφος του με βάση το συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο, έτσι όπως καταγράφηκαν στην ολομέλεια.
- **Η διάρκεια της παρουσίασής σας να είναι μέχρι 10 λεπτά.**

Υλικό-Πηγές διερεύνησης

- Από εκπομπή Παύλου Τσίμα «Ερευνα»- «Νέα ελληνική μετανάστευση»: αρχή έως 05:12 & από 09:00 έως 17:16, από 22:45 έως 30:35, από 34:05 έως 35:54, από 42:27 έως τέλος
- Μαρτυρίες: *Η Μαρία και ο Νίκος Τσακίρης, Θεσσαλονικείς βλέπουν ένα μέλλον στον Καναδά και μας μεταφέρουν τις εντυπώσεις τους από τα πρώτα 2 χρόνια της ζωής τους εκεί* (<http://www.parallaximag.gr/parallax-view/metanastes-sto-montreal>).

- Άρθρο της fpress.gr, «Συνεχίζεται η μετανάστευση των Ελλήνων», (<http://www.fpress.gr/diafora/item/12298-synehizetai-i-metanasteysi-ton-ellinon>)
- Άρθρο της fpress.gr, «Πλαφόν στους Έλληνες μετανάστες που ψάχνουν εργασία», (<http://www.fresh-press.gr/index.php/newspolitics/29180-plafon-stous-ellines-metanastes-pou-psaxoun-ergasia.html>).
- Άρθρο της zougla.gr, «Μαζική μετανάστευση Ελλήνων στη Νορβηγία για δουλειά», (<http://www.zougla.gr/greece/article/maziki-metanastefsi-ellinon-sti-norvigia-gia-doulia>).
- Άρθρο της newsbomb.gr, «Συνεχίζεται σε αμείωτους ρυθμούς η μετανάστευση στο εξωτερικό», (<http://www.newsbomb.gr/koinwnia/story/341214/synehizetai-me-ameiotoys-rythmoys-i-metanasteysi-sto-exoteriko>).
- Άρθρο της tvxs.gr, «Gastarbeiter: Έλληνες εκμεταλλεύονται Έλληνες στη Γερμανία», (<http://tvxs.gr/news/ellada/gastarbeiter-ellines-ekmetalleyontai-ellines-sti-germania>).
- Άρθρο της reporter.gr, «Καταπέλτης ο Guardian ΓΙΑ ΤΗ “ΓΕΝΙΑ G”-Νέοι, ταλαντούχοι και Έλληνες...», (<http://www.reporter.gr/Eidhseis/Oikonomia/item/254248-Katapelths-o-Guardian-gia-th-Genia-G-%CE%9Deoi,-talantoychoi-ki-Ellhnes>).
- Μελέτη «Η μετανάστευση των νέων φαντάζει διέξοδος στην ανεργία», <http://idec.gr/iier/new/metanasteusi.pdf>.
- «Τρία χρόνια στο εξωτερικό: ο απολογισμός ενός μετανάστη», <http://stefivos.com/tria-xronia-ekswteriko-apologismos-enos-metanasti/>
- **Συνέντευξη** με συγγενείς ή οικογενειακούς φίλους που έφυγαν πρόσφατα από την Ελλάδα και εργάζονται στο εξωτερικό. Για τη δημιουργία της συνέντευξης θα πρέπει να δημιουργήσετε **ερωτηματολόγιο** με ερωτήσεις

που θα αφορούν στις αιτίες που τους έκαναν να μεταναστεύσουν, στην εργασία τους στη χώρα υποδοχής, στις εργασιακές συνθήκες και στις ευκαιρίες που έχουν για επαγγελματική ανέλιξη και αποκατάσταση.

Άξονες διερεύνησης

1. Αιτίες μετανάστευσης σύγχρονων Ελλήνων και χώρες υποδοχής.
2. Ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, κοινωνική και οικονομική θέση Ελλήνων νεομεταναστών πριν από τη μετανάστευσή τους.
3. Επαγγέλματα και συνθήκες εργασίας Ελλήνων νεομεταναστών και επαγγελματική αποκατάσταση.
4. Αντιμέτωπιση Ελλήνων εργατών νεομεταναστών από τις τοπικές κοινωνίες των χωρών υποδοχής.
5. Τρόποι επικοινωνίας νεομεταναστών με συμπατριώτες τους και δημιουργία σχετικών ιστολογίων (blogs) και ιστοσελίδων.
6. Βιώματα και συναισθήματα Ελλήνων νεομεταναστών.
7. Επιπτώσεις νεομετανάστευσης στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Η συγκεκριμένη εφαρμογή αφορά στη β΄ εκδοχή του συνταγμένου σεναρίου. Η α΄ εκδοχή αφορά στη δημιουργία μιας ερευνητικής εκπομπής, που προϋποθέτει πολύ καλή γνώση χειρισμού του προγράμματος MovieMaker από τον/την εκπαιδευτικό και τους μαθητές. Επειδή, όμως, απαιτείται πολύς χρόνος για τη διερεύνηση όλων των πηγών-παρόχων που προτείνονται από τη συντάκτρια του σεναρίου και οι ομάδες δεν εργάζονται με μεγάλη προθυμία στον εξωσχολικό τους χρόνο θα ήταν σκόπιμο το συγκεκριμένο σενάριο να ενταχθεί, όπως προτείνει και η συντάκτριά του, σε ένα μάθημα project που θα διαρκέσει τουλάχιστον ένα τρίμηνο.

Τέλος, η γ΄ εκδοχή εφαρμογής του σεναρίου αφορά στη συγγραφή ενός άρθρου με όλα τα χαρακτηριστικά του προσχεδιασμένου γραπτού λόγου.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Γενικά, η εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου κύλησε ομαλά. Χρειάστηκαν αρκετά δώρα για την ολοκλήρωσή του, πράγμα που μας έβγαλε λίγο εκτός ορίων ενημέρωσης της ύλης, αλλά θεωρώ ότι το αποτέλεσμα της προσπάθειας των μαθητών έχει μεγαλύτερη σημασία, όπως φαίνεται και από την προσωπική τους εκτίμηση μετά το τέλος της παρουσίασης. Κρίνεται σκόπιμο οι ομάδες να δουλεύουν και εκτός σχολείου (edmodo, wiki), αλλά αυτό δε λειτουργεί, δυστυχώς, σε ικανοποιητικό βαθμό για όλους.

Υπήρξε μια σχετική αναποτελεσματικότητα ως προς την παρουσίαση όλων των ομάδων, και ιδιαίτερα της τρίτης ομάδας, σε σχέση με τα παραγωγικά στοιχεία που δεν αξιοποιήθηκαν επαρκώς.

Επίσης, με την ολοκλήρωση της εφαρμογής του σεναρίου οι μαθητές είδαν με άλλο μάτι τους μετανάστες και ευελπιστώ ότι η συγκεκριμένη εφαρμογή θα οδηγήσει στην εν γένει μεταβολή προς το θετικότερο της στάσης τους απέναντι σε αυτούς.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κουτσογιάννης, Δ., Μ. Παυλίδου & Ι. Χαλισιάνη. 2011. *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στο: http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/p3.1.2_glwssa_bthmia.pdf [10/2/2015]

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Αλεξίου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στο: http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/anaptuxe_senarion_-_glossa_deuterobathmia_ekpaideuse..pdf [10/2/2015]

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ.

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. 2011. *Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο*. ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα)- Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Αθήνα. [10/2/2015]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α. Αστραδενή, Ευγενία Φακίνου

Στο τραπέζι ο πατέρας μου είπε ότι αύριο ξεκινάει δουλειά. Σ' ένα μηχανουργείο στον Πειραιά. Τα λεφτά δεν είναι καλά. Το ξέρει. Τον πληρώνουν, λέει, κάτω απ' το βασικό. Αλλά τι να κάνει;... Δε γίνεται αλλιώς. Δεν μπορεί να περιμένει άλλο για μια καλύτερη δουλειά.

Αν όμως κάνουμε οικονομίες και μ' αυτά τα λεφτά που θα παίρνει, μπορεί σε έξι μήνες... σ' ένα χρόνο το πολύ, να μαζέψουμε εκατό χιλιάδες!... Τόσα του χρειάζονται, για να πάρει ένα μεταχειρισμένο τόρνο μικρό. Μετά θα γυρίσουμε στη Σύμη. Θ' ανοίξει ένα μηχανουργείο. Θα' χει πολλή δουλειά, γιατί τώρα με τα караβάκια, με τα τουριστικά μαγαζιά, το χρειάζεται η Σύμη ένα μηχανουργείο. Θα φτιάχνει βίδες, παξιμάδια, καρφιά, τέτοια... Έξι μήνες θα στριμωχτούμε... το πολύ ένα χρόνο... και μετά ποιος μας πιάνει!

«Γιατί εδώ στην Αθήνα, λέει ο πατέρας, δεν μπορείς να δεις προκοπή. Σε τρώνε τα έξοδα. Νοίκι, φώτα, εισιτήρια για να πας και να' ρθεις στη δουλειά σου, καλύτερο ντύσιμο, πετρέλαιο, κοινόχρηστα, άσε το φαγητό που είναι ακριβότερο. Ενώ στη Σύμη... το σπίτι μας το' χουμε, το μποστανάκι μας το' χουμε, καμιά κοτούλα μπορεί να ξαναβάλουμε (εδώ κοίταξε με τρόπο τη μάνα μου), μπορείς να κατέβεις με τα παλιόρουχα της δουλειάς απ' το σπίτι στο Γιαλό. Όλοι έτσι γυρίζουν... Εισιτήρια δεν χρειάζεσαι... Άρα η ζωή είναι φθηνότερη...»

«Και καλύτερη» είπε η μάνα μου, που δε λέει πολλά.

Εγώ δε μιλάω. Τι να πω κιόλας;... Ούτε ξέρω πια αν θέλω να μείνω στην Αθήνα ή να γυρίσω στη Σύμη... Βέβαια, στεναχωριέμαι λίγο στην Αθήνα, αλλά επειδή είναι αρχή... Μετά... δεν μπορεί να' ναι έτσι η ζωή στην Αθήνα!... Δεν μπορεί!... Γιατί τότε, γιατί όλο έρχονται απ' τα νησιά και τα χωριά στην Αθήνα και όλο μένουν;... Δεν μπορεί και σε καλύτερα σπίτια απ' του Σταύρου θα μένουν και θα γλεντάνε και ωραία θα ντύνονται και σε ωραία σχολεία θα πηγαίνουν. Γιατί αλλιώς,

γιατί θα μένανε; ...Γιατί;... Μπορεί τώρα που θα πιάσει δουλειά ο πατέρας ν' αλλάξει η ζωή μας. Και σιγά σιγά ν' αλλάζει κι αυτός και να θέλει να μείνει...

Απόσπασμα από *Αστραδενή* Ευγενίας Φακίνου, σελ. 191-192.

B. Παροικιακός Ελληνισμός

Οι μετακινήσεις των Ελλήνων κατά την πρώτη φάση (15ος-16ος αιώνας) έχει το χαρακτήρα: α) μετανάστευσης μεμονωμένων προσωπικοτήτων, λογίων ή άλλων, προς την ελεύθερη και αναγεννησιακή Δύση (πρόκειται για τους *carrier immigrants* κατά το σχήμα του Charles Tilly) και β) μετακίνησης πληθυσμιακών ομάδων εντός των ορίων της Βαλκανικής με τάση προς εγκατάσταση σε ελεύθερες ή λατινοκρατούμενες περιοχές κατ' αρχήν, προς κράτη της Ιταλικής χερσονήσου αργότερα. Οι τελευταίες μάλιστα μετακινήσεις είχαν άλλοτε τη μορφή ομαδικών μεταναστεύσεων πληθυσμών, όχι μόνο Ελλήνων αλλά και Αλβανών, Σλάβων προς την Κεντρική, τη Νότια Ιταλία και Σικελία, όπου αποτέλεσαν μονάδες αγροτικών ορεινών εγκαταστάσεων, και άλλοτε το χαρακτήρα μετακινήσεων που προοιωνίζε τη μορφή των παροικιών του τέλους του 17ου αιώνα κ.ε. Όσον αφορά τις τελευταίες, πρόκειται για εγκαταστάσεις (π.χ. στη Βενετία, την Αγκώνα, τη Νάπολη, το Λιβόρνο) που οφείλονταν σε προνόμια που παρείχαν οι αρχές υποδοχής σε εμπόρους ή άλλους παροίκους, καθώς ωφελούνταν από την προσέλευσή τους. Ήταν δηλαδή μια αμφίδρομη κίνηση και πράξη ενδιαφερόντων και εκπλήρωση συμφερόντων. Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι μετακινήσεις Ελλήνων από την Κρήτη, τα νησιά του Ιονίου, την Κύπρο, μέρη της Πελοποννήσου προς τη Βενετία, κατά διάφορα χρονικά διαστήματα, θα πρέπει να εξετασθούν ως φαινόμενο εσωτερικής μετανάστευσης: η Βενετία αποτελούσε τη Μητρόπολή τους ως το 1571 για τους Κύπριους, ως το 1669 για τους Κρητικούς και ως το 1797 για τους κατοίκους των νησιών του Ιονίου. Η παράμετρος αυτή μας επιβάλλει να θέσουμε διαφορετικά ερωτήματα για την εξέταση της εξέλιξης της παροικίας της Βενετίας και την ιδιαίτερη ακμή που εμφάνισε ανάμεσα στις παροικίες της εποχής. Ό,τι υπήρξε η Κωνσταντινούπολη για τους

Έλληνες, υποτελείς στους Οθωμανούς, διαδραμάτιζε η Βενετία για τους Έλληνες, βενετούς υπηκόους, και συνεπώς ιδιάζουσα υπήρξε και η σχέση της Γαληνοτάτης με τους έλληνες παροίκους.

Τη διασπορά των Ελλήνων κατά τη δεύτερη φάση, από το 17ο αιώνα κ.ε., πρέπει να θεωρήσουμε μέσα σε γενικότερους παράγοντες που σχετίζονται με: α) τη διοικητική οργάνωση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας β) την οικονομική κρίση που παρουσιάστηκε στην Οθωμανική αυτοκρατορία από τα τέλη του 16ου αιώνα και είχε συνέπειες που επηρέασαν μακρόχρονα τόσο την κρατική οικονομία όσο και τη ζωή των υπηκόων της αυτοκρατορίας και γ) την ισορροπία και τον ανταγωνισμό των ευρωπαϊκών δυνάμεων και τη στάση τους απέναντι στην Οθωμανική αυτοκρατορία, ιδίως μετά τις συνθήκες του Κάρλοβιτς (Karlowitz, 1699) και του Πασάροβιτς (Passarowitz, 1718), αλλά και με τις αλλαγές της φοράς που γνώριζε το εμπόριο. Σημαντικός υπήρξε ο ρόλος του Levante στον οικονομικό προσανατολισμό καθεμιάς από τις δυνάμεις αυτές (Γαλλίας, Αγγλίας, Ολλανδίας, Βενετίας καθώς εντέλει και της Αυστρίας-Ουγγαρίας) και σε ποικίλα χρονικά διαστήματα. Οι παράγοντες αυτοί συνέβαλαν στη διαμόρφωση και εξέλιξη του νέου ρόλου των χριστιανών υπηκόων στην Οθωμανική αυτοκρατορία τόσο στην οικονομική ζωή στο εσωτερικό όσο και στις εμπορικές κυρίως σχέσεις με τις ξένες δυνάμεις. Οι χριστιανοί υπήκοοι και κυρίως οι Έλληνες αλλά και οι Σέρβοι και άλλοι λαοί της Βαλκανικής άρχισαν να γνωρίζουν νέους διευρυμένους ορίζοντες οικονομικών δραστηριοτήτων. Δρούσαν βαθμιαία κοντά στους ξένους εμπόρους, επωφελούμενοι από τη δική τους παρουσία στο Levante. Η δραστηριότητά τους εκτεινόταν σε ξηρά και θάλασσα και ανάλογα με τους δρόμους που ακολουθούσε το θαλάσσιο και το χερσαίο εμπόριο καθοριζόταν και ο δικός τους προσανατολισμός. Η κατεύθυνση αυτή θα διαμόρφωνε πολύ γρήγορα το είδος του εμπορίου που θα διεξήγαν αλλά και τους τρόπους προς τους οποίους θα προσανατολιζόταν να ιδρύσουν τους νέους πυρήνες εγκατάστασής τους. Αρκετοί από τους Έλληνες είχαν "μαθητεύσει" στην υπηρεσία των εκπροσώπων των εμπορικών δυνάμεων στα παράλια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας (πρβλ. τα

"nations" français στη Σμύρνη κ.α.). Οι παροικίες των ξένων εμπόρων αποτελούσαν οικονομικούς πόλους και εστίες συσπείρωσης και εξέλιξης του τοπικού αστικού πληθυσμού καθώς και πρότυπα οργάνωσης ανάλογων πυρήνων, ως και κέντρα "εκμάθησης" και ειδίκευσης στην εμπορική τέχνη και μάλιστα στις διεθνείς της για την εποχή διαστάσεις.

Ο ορίζοντας που θα εκτεινόταν οι ελληνικές παροικίες το 17ο- 18ο αιώνα διαγραφόταν από τους χώρους επιρροής της Βενετίας, Γαλλίας, Ολλανδίας, Αψβουργικής μοναρχίας, Ιταλικών κρατών· από τα τέλη του 18ου αιώνα θα διανοιγόταν νέα προοπτική στις περιοχές της Νότιας Ρωσίας, προοπτική που καθόριζε θετικά η συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή (1774). Στον αντίποδα η Αίγυπτος θα άρχιζε να προσελκύει την ίδια εποχή, αλλά κυρίως από το 19ο αιώνα, το ενδιαφέρον των Ελλήνων για εγκατάσταση. Αλεξάνδρεια και Κάιρο θα αποτελούσαν τους πρώτους πυρήνες συσπείρωσης και εξέλιξης του ελληνισμού που η δραστήρια ανάπτυξή τους θα διαρκούσε ως τις μέρες μας. Στην Αγγλία θα αναπτυσσόταν η παροικία του Λονδίνου από τις αρχές του 19ου αιώνα, καθώς εκεί εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι αντιπρόσωποι και στη συνέχεια οι έδρες των εφοπλιστικών επιχειρήσεων των Ελλήνων.

Αν εξαιρέσουμε τις περιπτώσεις της μετακίνησης των λογίων κατά τους πρώτους αιώνες της Τουρκοκρατίας, η συνηθέστερη ενασχόληση των παροίκων ήταν το εμπόριο. Μετακινούμενοι έμποροι στην αρχή, άφηναν τους τόπους καταγωγής τους για να μεταφέρουν τα εμπορεύματά τους στην Ευρώπη, να μετάσχουν στα κατά τόπους πανηγύρια και τις αγορές και βαθμιαία εγκαθίσταντο στις νέες πόλεις φιλοξενίας τους. Από τα πρώτα μελήματα των Ελλήνων μετά τη μόνιμη εγκατάστασή τους σε μια πόλη ήταν η συγκρότησή τους σε κοινότητα και η ίδρυση ναού. Η θρησκευτικότητα, κατά την εποχή που εξετάζουμε, ήταν απαραίτητο στοιχείο της ανθρώπινης ζωής και η ίδρυση ναού κάλυπτε όχι μόνο την επιθυμία των παροίκων να ασκούν τα λατρευτικά τους καθήκοντα αλλά εξηγείται και από την ανάγκη τους για κοινωνική συσπείρωση. Η ίδρυση του ναού και η συγκρότηση της κοινότητας ήταν

δυνατές χάρη στα προνόμια (privilegi/privilegien) που πετύχαιναν να αποκτήσουν οι πάροικοι εκ μέρους των αρχών υποδοχής τους. Η παραχώρηση ή η επέκταση των προνομίων σε εθνοθησκευτικές ομάδες ήταν συνήθως συνάρτηση του γενικότερου πολιτικού προσανατολισμού των αρχών των χωρών, όπου εγκαθίσταντο οι πάροικοι. Έτσι, η ευκολία με την οποία π.χ. παραχωρήθηκαν προνόμια από τις αυστριακές αρχές στους Έλληνες- Σέρβους στην Τεργέστη, στους Έλληνες, Σέρβους, "Μακεδονοβλάχους" στη Βιέννη και στις συγγρικές περιοχές, κατά τις αρχές και τα μέσα του 18ου αιώνα, εξηγούνται από την αψβουργική πολιτική, που καθοριζόταν από την προσέλκυση ξένων έμπειρων εμπόρων. Αντίθετα, τα εμπόδια που αντιμετώπιζαν οι ορθόδοξοι Έλληνες στη Βενετία ή την Αγκώνα το 15ο αιώνα για να αποκτήσουν προνόμια σχετικά με την ίδρυση ορθόδοξου ναού ή τη λειτουργία του οφείλονταν και στις αντιπαραθέσεις ανάμεσα στην Ορθόδοξη και την Καθολική Εκκλησία. Οι σχέσεις ανάμεσα στην Ορθόδοξη και την Καθολική Εκκλησία σκιάζονταν ακόμη από τις ενωτικές και ανθενωτικές τάσεις. Όσο για την Αυστρία, τα θρησκευτικά θέματα ήταν ακόμη πιο έντονα, αφού ζούσε ως τα τέλη του 18ου αιώνα τις συνέπειες των συγκρούσεων της Θρησκευτικής Μεταρρύθμισης. Μόλις επί αυτοκράτορα Ιωσήφ Β' και με το Διάταγμά του περί ανεξιθρησκείας (Toleranzpatent, 1781), φάνηκαν για την Κεντρική τουλάχιστον Ευρώπη να απαλούνται οι θρησκευτικές αντιπαραθέσεις, για να παραχωρήσουν το έδαφος στους μελλούμενους τριγμούς της Γαλλικής Επανάστασης.

Αξίζει να τονισθεί εδώ ότι στην πρώιμη αυτή, "προεθνική" περίοδο, τα προνόμια παραχωρούνταν στους Greci, Griechen, Gorog. Όπως είναι γνωστός ο όρος Grecio/Griechen δε σήμαινε απαραίτητα και αποκλειστικά ως τις αρχές του 19ου αιώνα τους Έλληνες, αλλά τους ορθόδοξους της Ανατολικής Εκκλησίας, κατά τις πηγές τους "greci scismatici", "greci non uniti" ενίοτε ο όρος greco/gorog σήμαινε και τον έμπορο. Έτσι, προνόμια που παραχωρούνταν με σκοπό να ιδρυθούν εκκλησία και κοινότητα, κυρίως στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, αναφέρονταν και στους Έλληνες και στους Σέρβους και στους Βλάχους, αφού είναι ιστορικά δεδομένο ότι

αυτοί κυρίως οι λαοί ακολούθησαν στη Βαλκανική τους δρόμους του εμπορίου από νότο προς βορρά, όταν οι οικονομικές συνθήκες τούς το επέτρεψαν. Η συμβίωση, απρόσκοπτη στα πρώτα χρόνια της εγκατάστασής τους στις νέες χώρες, άρχισε στις περισσότερες περιπτώσεις να γίνεται προβληματική. Η οικονομική ενδυνάμωση, η πρόοδος στην παιδεία, η επίδραση του Διαφωτισμού και κυρίως η διάδοση των ιδεών της Γαλλικής Επανάστασης οδήγησαν βαθμιαία προς την εθνική αυτοσυνειδησία και κατά συνέπεια στις τάσεις διαχωρισμού και στην οργάνωση διακριτών κοινοτήτων και ναών. Η γλώσσα θα αποτελούσε τον κύριο θεωρητικό μοχλό του εθνικισμού. Η κοινή θρησκεία δεν ήταν πια αρκετή για να τονιστούν κοινοί πολιτισμικοί παράγοντες. Άλλωστε, στην Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία η επιμέρους αυτονομία των Εκκλησιών αποτελούσε παράδοση. Στους λαούς της Νοτιοανατολικής Ευρώπης το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης επί Τουρκοκρατίας αποτελούσε την ανώτερη εκκλησιαστική αρχή για τους ορθόδοξους. Η πρώτη του θέση δεν ήταν αυτονόητα αναγνωρισμένη από όλους τους λαούς της περιοχής και ιδιαίτερα από τους Σέρβους. Οι τελευταίοι τόσο εντός της Οθωμανικής αυτοκρατορίας όσο και κατά την εγκατάστασή τους στην Αψβουργική μοναρχία, ιδίως από τις αρχές του 18ου αιώνα, κατόρθωσαν να διαθέτουν τη δική τους αρχιεπισκοπή, επομένως και το δικό τους πόλο παιδείας και κατά συνέπεια και εθνικού προσανατολισμού. Ο γλωσσικός και θρησκευτικός παράγοντας επέβαλαν διαφοροποίηση και από το κατεξοχήν καθολικό, ιταλόφωνο, γερμανόφωνο, ουγγαρόφωνο περιβάλλον των παροίκων. Εξαιρέση αποτελούσαν οι βλαχόφωνοι της νότιας Βαλκανικής, που βρέθηκαν στις νέες εγκαταστάσεις τους, κυρίως στην Ουγγαρία και την Τρανσυλβανία, κοντά σε πληθυσμούς που μιλούσαν συγγενική με τη δική τους γλώσσα. Τάσεις διαφοροποίησης από τους Σέρβους και Έλληνες που εκδήλωσαν στις παροικίες δεν κατέληξαν σε εθνική διαφοροποίηση και σαφή απαίτηση για αυτόνομο κρατικό σχηματισμό.

Η κοινοτική οργάνωση των Ελλήνων αλλά και των άλλων παροίκων βασιζόταν σε κάποιες λίγο ως πολύ κοινές αρχές με κατά τοπους επιμέρους διαφοροποιήσεις. Η

κοινότητα αποτελούσε τη νομική εκπροσώπηση των μελών της απέναντι στις τοπικές αρχές αλλά και ευρύτερα τον πυρήνα γύρω από τον οποίο συσπειρώνονταν κοινωνικά αλλά και διά μέσου του οποίου κατόρθωναν να συγκρατήσουν την εθνική ιδιαιτερότητά τους, οργανώνοντας σχολεία και συμβάλλοντας στην έκδοση βιβλίων γραμμένων στη γλώσσα τους. Ήταν στις παροικίες που δημιουργήθηκαν κυρίως οι εστίες της πνευματικής αναγέννησης του ελληνισμού και ανδρώθηκαν οι φορείς που θα διαμεσολαβούσαν για τη διάδοση των μηνυμάτων του Διαφωτισμού τόσο στους Έλληνες όσο και στους άλλους λαούς της Βαλκανικής.

Εντούτοις, η κυριότερη σημασία των παροικιών ήταν η συμβολή τους στη διεξαγωγή του εμπορίου στον ευρύτερο χερσαίο και θαλάσσιο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Μετακινούμενοι έμποροι τους πρώτους αιώνες, εξελίχθηκαν βαθμιαία σε εδραίους. Ίδρυσαν εμπορικά καταστήματα ή επεξέτειναν τις οικογενειακές εμπορικές επιχειρήσεις τους συνδέοντας οικονομικά τους τόπους της νέας εγκατάστασής τους με εκείνους της αφετηρίας τους, συμβάλλοντας στην πολλαπλή οργάνωση του εμπορίου, των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, των ναυτιλιακών υποθέσεων. Εντάσσονταν στα τοπικά και διεθνή για την εποχή εμπορικά δίκτυα. Ήταν μεταπράτες, ασκούσαν διαμετακομιστικό εμπόριο, συμμετείχαν σε εμποροπανηγύρεις. Μετέφεραν προς βορρά συνήθως πρώτες ύλες για την ευρωπαϊκή βιοτεχνία και βιομηχανία και αγόραζαν μεταποιημένα προϊόντα: μια κίνηση αγοράς ενταγμένη στο σύστημα του μερκαντιλισμού. Έμποροι, ασφαλιστές, πλοιοκτήτες, τραπεζίτες ήταν οι πάροικοι που θα επάνδρωναν τις ακμαίες παροικίες των αρχών του 19ου αιώνα και θα διαμόρφωναν την ελληνική αστική τάξη μέσα και έξω από τον ελλαδικό χώρο και θα αναδείκνυαν την ελληνική γλώσσα ως *lingua franga* του εμπορίου και της παιδείας στα Βαλκάνια.

Η παροικία με τη διαχρονική ύπαρξή της σ' έναν τόπο παρακολουθεί αναγκαστικά την ποικίλη ζωή των κατοίκων του χώρου ο οποίος φιλοξενεί τα μέλη της. Οι πάροικοι είναι λόγιοι, που το 15ο-16ο αιώνα μεταφέρουν χειρόγραφα από την Ανατολή, αλλά διδάσκουν και στις ακαδημίες των αναγεννησιακών πόλεων,

συγγράφουν, μεταφράζουν, μ' ένα λόγο συμβάλλουν στην ανάπτυξη του πολιτισμού της αναγέννησης. Οι πάροικοι είναι οι δάσκαλοι που θα επανδρώσουν τα κοινοτικά σχολεία της διασποράς αλλά και θα γεφυρώσουν τα πνευματικά ρεύματα της Ευρώπης με αυτά της Ανατολής συμβάλλοντας στην πνευματική αναγέννηση των βαλκανικών λαών. Οι πάροικοι με τις ακμαίες επιχειρήσεις τους μετέχουν στην οικονομική διοίκηση των πόλεων υποδοχής τους, συχνά επιδιώκουν και αποκτούν την υπηκοότητα των κρατών που τους φιλοξενούν, ανέρχονται και στις τάξεις των ευγενών, εντασσόμενοι στην τοπική διοικητική και οικονομική αριστοκρατία. Η συμμετοχή αυτή δεν μας επιβάλλει κατ' ανάγκη να υποθέσουμε ότι αφομοιώνονται από το ευρύτερο περιβάλλον. Η εθνοθησκευτική ταυτότητα, όπως διαμορφώνεται από τα τέλη του 18ου και το 19ο αιώνα, δεν είναι απαραίτητο να περιχαράκωνεται γύρω από τον οικονομικό ρόλο τους, που συχνά τους επιβάλλει συνεργασία με τις τοπικές αρχές, ανάδειξη σε ανώτερα αξιώματα του τόπου υποδοχής. Οι πολιτισμικές διαστάσεις μέσα στις οποίες δρουν οι πάροικοι, αναπτύσσουν τις επιχειρήσεις τους, σχηματίζουν τις οικογένειές τους δε θα μπορούσαν να οριοθετηθούν από εθνικούς προσανατολισμούς και μόνο, απαιτήσεις περισσότερο των σύγχρονών μας ιστορικών παρά απαραίτητα των ανθρώπων της εποχής. Ο κοσμοπολιτισμός που διαφαίνεται τόσο από τα σχολικά προγράμματα, όπου πλην της ελληνικής διδάσκονται η ιταλική, η γαλλική, η γερμανική, και η ρωσική αντίστοιχα, αλλά και από τους μικτούς γάμους, τις μικτές επιχειρήσεις, παρά το μικρό αναλογικά ποσοστό τους, είναι το κύριο χαρακτηριστικό του κόσμου των παροίκων και αυτό πρέπει να επισημανθεί εδώ. Με τα δεδομένα αυτά δεν είναι σωστό να υπερτονίζεται η αφομοιωτική διαδικασία την οποία υφίστανται οι πάροικοι. Συνήθως παραμένουν "ξένοι" για μακρό διάστημα από την τοπική κοινωνία ή ως "ξένους" (acatolici, είναι ένας όρος) τους αντιμετωπίζει η εκάστοτε γραφειοκρατική γλώσσα. "Ξένοι" ως προς τη γλώσσα, τη θρησκεία, τους τόπους αφετηρίας, τους τόπους του κυρίως οικονομικού προσανατολισμού τους; Το ορθότερο θα ήταν, σύμφωνα και με τις εξελίξεις των σύγχρονων κοινωνιολογικών και ιστορικοανθρωπολογικών μεθοδολογικών τάσεων, να ιδωθούν οι πάροικοι ως

μονάδες και σύνολα που δρουν σε πολυπολιτισμικά κοινωνικά σύνολα, φέρουν τις παραδόσεις τους και τις τακτικές της επιχειρησιακής τους οργάνωσης, υφίστανται τις επιδράσεις του νέου, άλλου περιβάλλοντος και συμβάλλουν και αυτοί στη διαμόρφωση της κοσμοπολίτικης κοινωνίας στην οποία θα παραμείνουν. Κατά κανόνα, τουλάχιστον στην εποχή που εξετάζουμε, διατηρούν τους οικογενειακούς, επιχειρησιακούς, ιδεολογικούς δεσμούς επικοινωνίας με τους τόπους αφετηρίας τους. Επιστρέφοντας στην Ελλάδα, όταν και όσοι το αποφασίσουν, συμμετέχουν ενεργά στο οικονομικό, πολιτισμικό πεδίο και αποτελούν μέρος της αστικής, των διοικούντων κοινωνικών σωμάτων, συμβάλλοντας στον εκσυγχρονισμό του ελληνικού κράτους.

Απόσπασμα από [Greek Migration to Europe: 15th-19th century](#)